LATVIJAS UNIVERSITĀTE
EKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE
Grāmatvedības un audita katedra

APGROZĀMO LĪDZEKĻU UZSKAITE UZŅĒMUMĀ SIA „AUTO”

Accounting of current assets of the enterprise Ltd. „Auto”

BAKALAURA DARBS

Ekonomikas bakalaura studiju programma

Autors: **Ance Rusiņa**

Studenta apliecības Nr.: ar12125

Darba vadītājs: profesore Dr. ekon. Inga Būmane

RĪGA 2015

ANOTĀCIJA

Darba temats ir Apgrozāmo līdzekļu uzskaite uzņēmumā SIA „Auto”.

Darba mērķis ir izpētīt apgrozāmo līdzekļu uzskaites teorētiskos aspektus un uz tā pamata izanalizēt uzņēmuma SIA „Auto” apgrozāmo līdzekļu uzskaiti, kā arī atklāt nepilnības un trūkumus, un izstrādāt priekšlikumus to novēršanai.

Darba rezultātā autore ir izpētījusi uzņēmuma SIA „Auto” apgrozāmo līdzekļu uzskaiti, un secinājusi, kādas ir problēmas un trūkumi apgrozāmo līdzekļu uzskaitē, un izstrādājusi priekšlikumus to uzlabošanai.

Atslēgvārdi: apgrozāmo līdzekļu uzskaite, krājumi, debitori, naudas līdzekļi

ANNOTATION

Bachelour thesis topic is Accounting of current assets of the enterprise Ltd. „Auto”.

The aim of the research is to analyse accounting of current assets of the enterprise Ltd. „Auto” based on the theoretical aspects of accounting of current assets as well as to identify its gaps and weaknesses.

As a result of the research the author has examined accounting of current assets of the enterprise Ltd. „Auto” and identified are problems and weaknesses cof accounting of current assets, and has devised preventive suggestions.

Key words: accounting of current assets, inventory, debtors, cash

SATURS

Ievads 5
1. Apgrozāmo līdzekļu raksturojuma un uzskaites teorētiskie aspekti 7
1.1. Apgrozāmo līdzekļu būtības un satura vispārējā nostādne 7
1.2. Krājumi 9
1.3. Debitori un pārdošanai turēti ilgtermiņa ieguldījumi 18
1.4. Naudas līdzekļi 29
2. SIA „Auto” uzņēmuma raksturojums 37
2.1. Vispārējs uzņēmuma raksturojums 37
2.2. Uzņēmuma apgrozāmo līdzekļu struktūra un finanšu rādītāji 42
3. Apgrozāmo līdzekļu uzskaite uzņēmumā SIA „Auto” 47
3.1. Krājumu uzskaite 47
3.2. Debitoru un pārdošanai turētu ilgtermiņa ieguldījumu uzskaite 50
3.3. Naudas līdzekļu uzskaite 54
Secinājumi 58
Izmantotās literatūras un avotu saraksts 61
Pielikumi 63
1.pielikums. Uzņēmuma SIA „Auto” peļņas vai zaudējuma aprēķins par 2012. – 2014.gadu
2.pielikums. Uzņēmuma SIA „Auto” gada pārskata bilances aktīvs par 2012. – 2014.gadu
3.pielikums. Uzņēmuma SIA „Auto” gada pārskata bilances pasīvs par 2012. – 2014.gadu

IEVADS

Lai uzņēmums pastāvētu un veiksmīgi darbotos, tam ir vajadzīgi apgrozāmie līdzekļi, kuri turklāt ir precīzi jāuzskaita un jākontrolē. Bez apgrozāmo līdzekļu klātbūtnes, uzņēmums nespēj veikt visas savas funkcijas, kā piemēram, preču ražošanu vai pakalpojumu sniegšanu – tam vajadzīgi gan krājumi, gan naudas līdzekļi. Lai apgrozāmo līdzekļu izmantošana būtu efektīva un dotu ekonomisku labumu uzņēmējam, tie ir ne tikai jāuzskaita, bet papildus arī jākontrolē.

Darba mērķis ir izpētīt apgrozāmo līdzekļu uzskaites teorētiskos aspektus un uz tā pamata izanalizēt uzņēmuma SIA „Auto" apgrozāmo līdzekļu uzskaiti, kā arī atklāt nepilnības un trūkumus, un izstrādāt priekšlikumus to novēršanai.

Mērķa sasniegšanai veicamie uzdevumi:

- izpētīt un apkopot ekonomiskajā literatūrā sniegto teorētisko aprakstu par apgrozāmajiem līdzekļiem un to uzskaiti;
- raksturot sabiedrības SIA „Auto" uzņēmējdarbību;
- izanalizēt sabiedrības SIA „Auto" galvenos finanšu rādītājus;
- izanalizēt un novērtēt sabiedrības SIA „Auto" apgrozāmo līdzekļu uzskaiti;
- izdarīt secinājumus un izstrādāt priekšlikumus sabiedrības SIA „Auto" apgrozāmo līdzekļu uzskaites nepilnību un trūkumu novēršanai.

Bakalaura darbs sastāv no 3 daļām. Lai iegūtu teorētisko ieskatu, pirmajā daļā ir apkopota un raksturota apgrozāmo līdzekļu uzskaites teorija kā to nosaka specifiskā literatūra, LR likumdošana un citi normatīvie akti. Lai iepazītu un raksturotu uzņēmumu SIA „Auto", otrajā daļā tiek aprakstīta sabiedrības SIA „Auto" darbība un struktūra, kā arī tiek veikta finanšu analīze galvenajiem sabiedrības SIA „Auto" finanšu rādītājiem, balstoties uz uzņēmuma finanšu pārskata datiem. Lai novērtētu uzņēmuma SIA „Auto" apgrozāmo līdzekļu uzskaites pielietošanu un sniegtu priekšlikumus to uzlabošanai, trešajā daļā tiek raksturota sabiedrības SIA „Auto" apgrozāmo līdzekļu uzskaites kārtība.

Pēc uzņēmuma vadības lūguma, darba ietvaros autore ir mainījusi uzņēmuma patieso nosaukumu pret izdomātu nosaukumu.

Pētījumā ir veikti ierobežojumi, neapskatot teorētisko literatūru par īstermiņa finanšu ieguldījumiem, balstoties uz to, ka konkrētajā uzņēmumā tādu nepastāv, kā arī neapskatot ārvalstu valūtas pārrēķināšanu uz euro, jo apskatāmajā uzņēmumā tas nav aktuāli.

Darba gaitā autore izmanto teorētiskā pētījuma metodi, analizējot zinātnisko literatūru, empīriskā pētījuma metodi, ievācot informāciju un datus, datu apstrādes metodi, veidojot

tabulas un attēlus, un loģiski konstruktīvo metodi, izstrādājot secinājumus un priekšlikumus, balstoties uz iepriekš iegūto informāciju.

Teorētiskajā daļā ietverts ekonomiskās literatūras pētījuma periods no 1996.gada līdz 2013.gadam, savukārt pētījuma daļā ir ietverti uzņēmuma dati par periodu no 2012.gada līdz 2014.gadam. Autore ir izvēlējusies šādu laika posmu, lai gūtu pēc iespējas precīzāku priekšstatu par sabiedrības SIA „Auto" darbību.

Darba izstrādē tiek izmantota latviešu un ārzemju grāmatvedības speciālā literatūra, LR likumdošanas normatīvie akti, Starptautiskie grāmatvedības standarti, Starptautiskie Finanšu pārskatu standarti, CSDD informatīvie dati, kā arī sabiedrības SIA „Auto" dati un materiāli.

1. APGROZĀMO LĪDZEKĻU RAKSTUROJUMA UN UZSKAITES TEORĒTISKIE ASPEKTI

1.1. Apgrozāmo līdzekļu būtības un satura vispārējā nostādne

Autore ir izpētījusi, ka ekonomiskajā literatūrā ir atrodami vairāki definējumi terminam apgrozāmie līdzekļi.

Apgrozāmie līdzekļi ir īstermiņa aktīvi, kuru lietošanas laiks ir pārskata gads vai noteikts periods starp aktīvu iegādi un to pārvēršanu naudas līdzekļos.[1] Gada pārskata likuma 10.pants nosaka, ka apgrozāmos līdzekļus uzņēmumā izmanto vienu gadu vai vienu pamatdarbības ciklu.[2] Uzņēmuma pamatdarbības cikls ir laiks starp produkcijas ražošanai vai pakalpojumu sniegšanai nepieciešamo materiālu iegādi un preču realizāciju vai pakalpojumu sniegšanu.[3] Ja izmantošanas laiks ir ilgāks par gadu vai pamatdarbības ciklu, kas parasti ir 12 mēneši pēc bilances datuma, tad apgrozāmo līdzekli klasificē kā ilgtermiņa ieguldījumu. Apgrozāmie līdzekļi uzņēmuma darbībā piedalās un tiek patērēti vienu reizi, un pēc tam tiek norakstīti izmaksās, savukārt ilgtermiņa ieguldījumi uzņēmuma darbībā piedalās nepārtraukti vairāku gadu garumā.

Apgrozāmie līdzekļi ir uzņēmuma rīcībā esošie resursi, kas pieejami ikdienas darījumu veikšanai un tiek izmantoti, lai nodrošinātu produktu ražošanas (pakalpojumu) sniegšanas nepārtrauktību. No grāmatvedības uzskaites teorijas viedokļa apgrozāmie līdzekļi ir aktīvi, kas var tikt pārvērsti naudas formā viena ražošanas cikla laikā.[4] Latvijas grāmatvedības standarta Nr.1 „Finanšu pārskata sagatavošanas pamatnostādnes" 4.1.punkts nosaka, ka aktīvi ir uzņēmuma resursi, kuri iegūti savā rīcībā pagātnes notikumu rezultātā un no kuriem uzņēmumam ir sagaidāms ekonomisks izdevīgums.[5]

Termins „apgrozāmie līdzekļi" nozīmē to, ka nauda, kas ieguldīta šajos līdzekļos, īsā laika periodā tiks atkal pārvērsta naudā.[6]Jebkuram uzņēmumam ir vajadzīgi apgrozāmie līdzekļi, lai tas varētu veikt savu darbību. Apgrozāmie līdzekļi tiek ražoti un turēti pārdošanai, pēc tam tos realizējot un gūstot peļņu. Lai uzņēmums veiksmīgi un nepārtraukti darbotos, apgrozāmajiem līdzekļiem jābūt minimāliem, bet pietiekamiem, ne brīdi nepietrūkstot.

---

[1] Januška M. *Mūsdienu prasības bilances kontu uzskaitei un analīzei*. Rīga, Merkūrijs LAT, 2004. 126.lpp
[2] LR likums *Gada pārskatu likums.* Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=66461
[3] Sundukova Z. *Uzņēmējdarbības līdzekļu un to veidošanas avotu uzskaite un novērtēšana*.Rīga, RTU Izdevniecība, 2011. 72.lpp
[4] Rurāne M. *Finanšu menedžments*. Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2005. 49.lpp
[5] LGS Nr.1 *„Finanšu pārskata sagatavošanas pamatnostādnes"* Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=84251
[6] Cheatham C., *Economizing on cash investment in current assets. Managerial finance.* 1989, pp. 20

Pēc „Gada pārskatu likuma” 10.panta apgrozāmos līdzekļus iedala piecās grupās:

1) krājumi;
2) pārdošanai turēti ilgtermiņa ieguldījumi;
3) debitori;
4) īstermiņa finanšu ieguldījumi;
5) nauda.

Apgrozāmie līdzekļi veido ļoti nozīmīgu uzņēmuma bilances aktīvu daļu. Pēc apgrozāmo līdzekļu kopsummas tiek vērtēts uzņēmuma potenciāls, maksātspēja, likviditāte.[7] Likviditāte parāda, cik ātri uzņēmums spēj savus apgrozāmos līdzekļus pārvērst naudā un vai tas ir spējīgs savlaicīgi nomaksāt savas parādsaistības. Jo ātrāk ir iespēja apgrozāmo līdzekli pārvērst naudā, jo tas ir likvīdāks. Tāpēc bilancē apgrozāmie līdzekļi ir sakārtoti pēc to likviditātes – jo zemāk, jo likvīdāks. Absolūtā likviditāte piemīt naudai. Uzņēmuma rīcībā esošo apgrozāmo līdzekļu lielāko daļu var uzskatīt par potenciālu naudu. Likviditāti raksturo jebkura aktīva trīs īpašības:

1) konkrēta aktīva reālā iespēja izmantot to kā maksāšanas līdzekli;
2) ātrums, kādā to var pārvērst par maksāšanas līdzekli;
3) konkrēta aktīva spēja saglabāt „laikā un telpā” savu sākotnējo nominālo vērtību (t.i., spēju izturēt inflācijas ietekmi).[8]

Uzņēmuma likviditāti var noteikt, veicot apgrozāmo līdzekļu stāvokļa un aprites analīzi. Apgrozāmo līdzekļu aprites cikls ir laika periods no brīža, kad uzņēmums samaksā par izejvielām, līdz brīdim, kad uzņēmums saņem naudu no gatavās produkcijas realizācijas.[9] Veicot šāda veida analīzes, ir iespējams arī noskaidrot un novērtēt, cik efektīvi tiek izmantoti uzņēmuma resursi. Apgrozāmo līdzekļu apriti aprēķina pēc formulas = apgrozījums : vidējie apgrozāmie līdzekļi. Apgrozāmo līdzekļu aprites ātrums ietekmē aprites periodu – jo lielāks aprites ātrums, jo īsāks aprites perioda ilgums. Aprēķinot apgrozāmo līdzekļu apriti, papildus aprēķina arī krājumu, debitoru un kreditoru parādu apriti un aprites periodu. Krājumu aprites periodam pieskaitot debitoru aprites periodu un atņemot kreditoru parādu aprites pierodu, iegūst finanšu ciklu. Finanšu cikls parāda, cik efektīvi apgrozāmie līdzekļi uzņēmumā tiek izmantoti – jo īsāks ir finanšu cikls, jo efektīvāka ir apgrozāmo līdzekļu pārvaldība.

Lai palielinātu uzņēmuma vērtību, kā arī pašu kapitāla atdevi, apgrozāmie līdzekļi ir

---

[7] Rurāne M. *Finanšu menedžments*. Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2005. 49.lpp

[8] Turpat, 98.lpp

[9] Kvēle V. *Grāmatvedības jēdzienu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga, Izdevniecība Avots, 2005. 24.lpp.

jākontrolē, veicot šādus uzdevumus:

1) apgrozāmo līdzekļu aprites paātrināšana;
2) visa veida izmaksu samazināšana;
3) apgrozāmo līdzekļu optimāla (minimāla) daudzuma uzturēšana;
4) vajadzīgās naudas plūsmas nodrošināšana.

Apgrozāmo līdzekļu daudzumam ir jābūt procentuāli konstantam pret apgrozījumu. Apgrozāmo līdzekļu aprites paātrināšana ir būtiska: jo ātrāk var saņemt naudu par pārdotām precēm un vēlāk veikt maksājumus piegādātājiem, jo mazāk līdzekļu ir jānovirza apgrozāmo līdzekļu finansēšanai.[10] Ja īsā laika periodā uzņēmums vēlas strauji palielināt apgrozījumu, bet apgrozāmo līdzekļu apjoms ir nepietiekams, likviditāte samazinās un rada bankrota draudus.

Apgrozāmos līdzekļus var klasificēt arī pēc kapitāla ieguldīšanas riska pakāpes:

1) apgrozāmie līdzekļi ar minimālu riska pakāpi – naudas līdzekļi kasē, norēķinu kontā, īstermiņa finanšu ieguldījumi;
2) apgrozāmie līdzekļi ar zemu riska pakāpi – debitoru parādi, ražošanas krājumi, neskaitot novecojušos krājumus, gatavās produkcijas krājumi, neskaitot nepieprasīto produkciju;
3) apgrozāmie līdzekļi ar vidēju riska pakāpi – mazvērtīgie priekšmeti (pēc atlikušās vērtības), nepabeigtā ražošana, nākamo periodu izmaksas;
4) apgrozāmie līdzekļi ar augstu riska pakāpi – novecojušies ražošanas krājumi, gatavā produkcija, pēc kuras nav pieprasījuma.[11]

Arī pēc šī iedalījuma redzams, ka apgrozāmie līdzekļi katrā grupā iedalās pēc to likviditātes – likvīdākie apgrozāmie līdzekļi ir ar minimālu riska pakāpi, savukārt ar augstu riska pakāpi ir iedalīti tie apgrozāmie līdzekļi, kurus visticamāk uzņēmums naudā nespēs vairs pārvērst.

1.2. Krājumi

Arī krājumiem ekonomiskajā literatūrā ir atrodami vairāki skaidrojumi un definīcijas. Starptautiskie grāmatvedības standarti krājumus definē šādi: „Krājumi ir aktīvi:

a) pārdošanai parastā uzņēmējdarbības gaitā;
b) atrodas ražošanas procesā, lai pēc tam tos pārdotu; vai

[10] Krogzeme H. *Komersantu darbības analīze un kontrole*. Rīga, RTU Izdevniecība, 2013. 77.lpp
[11] Rurāne M. *Finanšu menedžments*. Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2005. 53.lpp.

c) materiālu vai izejvielu veidā, kas tiks patērēti ražošanas procesā vai pakalpojumu sniegšanā."[12]

Krājumos uzskaita visu veidu pirktos materiālus, pirktās preces, pašu uzņēmumā saražotos materiālus un pusfabrikātus un gatavo produkciju. Krājumi ir uzņēmuma apgrozāmie līdzekļi:

1) kas pēc savas nozīmes ir izejvielas vai materiāli, ko paredzēts izlietot preču produkcijas ražošanas vai pakalpojumu sniegšanas procesā;
2) kas paredzēti pārdošanai saskaņā ar uzņēmuma pamatdarbību;
3) kas atrodas ražošanas un pārstrādes procesā pirms to pārdošanas.[13]

Krājumus paredz izlietot viena pārskata gada laikā vai viena ražošanas cikla gaitā. Krājumiem ir būtiska nozīme uzņēmuma saimnieciskajā darbībā, jo tie nodrošina veiksmīgu uzņēmuma darbību gan ražošanas, gan pārdošanas procesos. Uzņēmumam ir svarīgi, lai preču ražošana netiktu ne brīdi apturēta materiālu vai izejvielu trūkuma dēļ, tādējādi samazinot gatavo preču daudzumu pārdošanai, līdz ar to samazinot peļņu. Tāpat arī uzņēmumam ir svarīgi, lai noliktavā atrastos pietiekams daudzums gatavo preču pārdošanai, lai klients neizvēlētos citu uzņēmumu savu vēlmju apmierināšanai. Gan mazam, gan lielam krājumu daudzumam ir savi trūkumi. Ja ir maz krājumu, bet vēlas nodrošināt klientu pieprasījumu, uzņēmumam biežāk jāiepērk vajadzīgās preces un materiāli – tas var šo procesu sadārdzināt, pieaugs materiālās izmaksas. Savukārt, ja ir pārāk daudz krājumu, rodas lielākas krājumu uzglabāšanas izmaksas, lielas naudas summas ir ieguldītas krājumos un nevar izmantot citām vajadzībām, krājumos turētie produkti noveco, var sabojāties vai pazust, kā arī, ja materiālu tirgus cenas krītas, uzņēmumam rodas zaudējumi.[14] Tāpēc uzņēmumam ir jāplāno optimālais krājumu daudzums, lai nodrošinātu efektīvu darbību. Pilnīga un savlaicīga uzņēmuma nodrošināšana ar izejvielām un materiāliem ir svarīgs nosacījums ražošanas programmu izpildes nodrošināšanai, pašizmaksas pazeminināšanai, peļņas un rentabilitātes paaugstināšanai.[15]

Pēc „Gada pārskatu likuma" 10.panta iedaļu „Krājumi" sadala:

1) izejvielas, pamatmateriāli un palīgmateriāli;
2) nepabeigtie ražojumi;
3) gatavie ražojumi un preces pārdošanai;

---

[12] SGS Nr.2 „Krājumi", Pieejams: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:02008R1126-20140617&from=LV (skatīts 14.04.2015.)

[13] Soopa A., Mārāne I., Martemjanova E., Mežaraupe V., Grandāne M. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga, SIA Izdevniecība RaKa, 2004. 75.lpp

[14] Rurāne M. *Finanšu menedžments*. Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2005. 76.lpp

[15] Turpat, 75.lpp

4) nepabeigtie pasūtījumi;
5) avansa maksājumi par precēm;
6) darba dzīvnieki un produktīvie dzīvnieki.

Bilances postenī „Izejvielas, pamatmateriāli un palīgmateriāli" uzrāda tos krājumus, kas paredzēti uzņēmuma ražošanā un cita veida saimnieciskajā darbībā, piemēram, celtniecībā vai remontā. Bilances postenī „Nepabeigtā ražošana" uzrāda preces, kas atrodas vēl ražošanas stadijā, kad saimnieciskās darbības process ir pārtraukts vai pārskata gada beigās, un nav vēl pārdodamas. Nepabeigtā ražošana naudas izteiksmē ietver konkrētā ražošanas stadijā izmantoto izejvielu, materiālu, kurināmā, enerģijas vērtību, amortizācijas atskaitījumus, aprēķināto darba algu un sociālo nodokli.[16] Bilances postenī „Gatavie ražojumi un preces pārdošanai" uzrāda pašražoto produkciju un iepirktās preces pārdošanai. Bilances posteņa „Nepabeigtie pasūtījumi" nozīme ir līdzīgā kā „Nepabeigtajai ražošanai", tikai šajā postenī uzrāda nevis preces, kas atrodas vēl ražošanas procesā, bet gan pasūtītos pakalpojumus, kas ir tikai daļēji izpildīti. Jo sarežģītāks un ilgāks ir ražošanas un pakalpojumu process, jo vairāk ir nepabeigto ražojumu un pasūtījumu, tātad arī lielāka šo posteņu vērtība bilancē pārskata gada beigās. Bilances postenī „Avansa maksājumi par precēm" uzskaita tos avansa maksājumus, par kuriem netiek saņemta nauda, bet gan preces un materiāli ražošanai. Šim postenim ir zemāka likviditātes pakāpe nekā debitoru uzskaites kontiem. Savukārt, bilances postenī „Darba dzīvnieki un produktīvie dzīvnieki" uzrāda visus dzīvniekus, kuri tiek izmantoti saimnieciskajā darbībā. Dzīvnieki, kuri tiek izmantoti vairākus gadus, netiek uzskaitīti pamatlīdzekļos, bet gan apgrozāmajos līdzekļos, jo pārdodot, tiek kompensētas to audzēšanas izmaksas. Par darba lopiem uzskata darba zirgus, vēršus un tamlīdzīgus dzīvniekus, savukārt, produktīvo lopu sastāvā ietilpst govis, cūkas, aitas, kazas, šķirnes zirgi un citi. Tā kā pastāv daudz un dažādu dzīvnieku, tad to uzskaitei piemīt dažādas īpatnības un prasības. Dzīvnieki var būt gan iepirkti, gan arī pašu izaudzēti. Audzēšanas laikā to vērtība paaugstinās.

„Gada pārskatu likuma" 32.pants nosaka, ka krājumu atlikumus novērtē atbilstoši iegādes vai ražošanas pašizmaksai vai zemākajām tirgus cenām bilances datumā atkarībā no tā, kurš no šiem rādītājiem ir zemāks. Īpašos gadījumos – ja krājumu vienības ir bojātas, daļēji vai pilnīgi novecojušas vai nozīmīgi palielinās to ražošanas pabeigšanas vai pārdošanas izmaksas – attiecīgās krājumu vienības novērtē atbilstoši neto pārdošanas vērtībai. Neto pārdošanas vērtība ir parastās uzņēmējdarbības gaitā aplēstā pārdošanas cena, no kuras atskaitītas aplēstās pabeigšanas izmaksas un aplēstās nepieciešamās pārdošanas izmaksas.[17]

[16] Kvēle V. *Grāmatvedības jēdzienu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga, Izdevniecība Avots, 2005. 136.lpp
[17] SGS Nr.2 „Krājumi". Pieejams: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:02008R1126-20140617&from=LV (skatīts 14.04.2015.)

Tas nozīmē, ka neto pārdošanas cena ir neto vērtība, kuru uzņēmums plāno saņemt, pārdodot šos krājumus. Krājumi jānovērtē to zemākajā vērtībā, pamatojoties uz piesardzīguma principu, kad aktīvus nedrīkst uzrādīt lielākā vērtībā nekā iespējams iegūt, lai varētu pēc iespējas patiesāk atspoguļot uzņēmuma finansiālo stāvokli.

Pēc „Gada pārskatu likuma" 30.panta apgrozāmo līdzekļu, tai skaitā krājumu, iegādes pašizmaksu aprēķina, pirkšanas cenai pieskaitot izdevumus, kas saistīti ar pirkumu. Savukārt, ražošanas pašizmaksu aprēķina, saskaitot izejvielu, pamatmateriālu un palīgmateriālu izlietojumu atbilstoši iegādes izmaksām un blakus izmaksām, kas tieši saistītas ar novērtējamā ražojuma izgatavošanu. Pie ražošanas izmaksām var pieskaitīt arī attiecīgu daļu izmaksu, kas nav tieši saistītas ar ražojuma izgatavošanu, ja vien šīs izmaksas ir attiecināmas uz to pašu laika posmu. Pārdošanas izmaksas nedrīkst iekļaut ražošanas pašizmaksā. Krājumu iegādes vai ražošanas pašizmaksā nav iekļaujamas arī administrācijas vispārējās izmaksas (netiešās izmaksas, kas radušās uzņēmuma vadīšanas, kontroles un administrēšanas procesā, piemēram, direktoru, sekretāru, grāmatvežu un citu darbinieku darba algas un sociālās apdrošināšanas maksājumu atskaitījumi, pārvaldes funkcijām izmantoto ēku un iekārtu nolietojums, remonta un uzturēšanas izmaksas, ieskaitot nomas vai īres maksu, apgaismošanu, apsardzi, apkopšanu u. tmldz., kancelejas, pasta un citi izdevumi), uzglabāšanas (noliktavas) izmaksas (izņemot tās, kas rodas ražošanas procesā, nepabeigto ražojumu uzglabāšanā līdz to apstrādei nākamajā ražošanas procesa stadijā). Šīs izmaksas norādāmas finanšu pārskatos attiecīgā perioda administrācijas izmaksu vai pārdošanas izmaksu sastāvā.[18]

Krājumu pašizmaksu novērtēšanai pieejamas divas metodes – FIFO („first in – first out" jeb „pirmais iekšā – pirmais ārā") vai vidējo svērto cenu metode. Uzņēmumam jāizvēlas viena no metodēm un jāpiemēro visiem viena veida un pielietojuma krājumiem.

Pēc FIFO metodes tos krājumus, kurus pirmos iepērk, pirmos arī izlieto vai pārdod. Faktiskā krājumu izlietošanas secība netiek ņemta vērā. Izmantojot FIFO metodi, krājumu atlikuma novērtējums pēdējās iegādes cenās tuvina to tirgus cenām bilances sastādīšanas datumā, tādējādi patiesāk atspoguļo uzņēmuma krājumus. Inflācijas apstākļos šī metode dod iespēju palielināt kopējo peļņu, samazinot krājumu norakstīšanas summu izmaksās.[19] Starptautiskajā grāmatvedībā ir sastopama arī trešā metode – LIFO („last in – first out" jeb „pēdējais iekšā – pirmais ārā"). Izmantojot šo metodi, pirmos izlieto vai pārdod tos krājumus, kuri ir iepirkti pēdējie. LIFO metode vairāk reaģē uz resursu tirgus cenu inflāciju un vadības

[18] Soopa A., Mārāne I., Martemjanova E., Mežaraupe V., Grandāne M. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga, SIA Izdevniecība RaKa, 2004. 75.-76.lpp

[19] Jevinga I., Sundukova Z. *Finanšu grāmatvedības pamati*. Rīga, RTU Izdevniecība, 2004. 50.lpp

lēmumos ieņem pirmo vietu atšķirībā no FIFO vai vidējās svērtās cenas metodes.[20] LIFO metode inflācijas gadījumā palielina krājumu atlikumus un pazemina peļņu. Taču Latvijas grāmatvedībā LIFO metode netiek atļauta.

Izmantojot vidējo svērto cenu metodi, pašizmaksas aprēķinā tiek izmantoti gan krājumā esošo, gan pārskata periodā iegādāto krājumu daudzumi un vērtības. Lai aprēķinātu vidējo svērto cenu, izmanto šādu formulu [1.1.]:

[1.1.]

$$\frac{\text{atlikuma daudzums pārskata perioda sākumā x atlikuma daudzuma cena + saņemtais daudzums pārskata periodā laikā x saņemtā daudzuma cena}}{\text{atlikuma daudzums pārskata perioda sākumā + saņemtais daudzums pārskata perioda laikā}}$$ [21]

Vidējā svērtā cenu metode ir vienkāršāka, taču FIFO metode ir precīzāka. Izmantojot vidējās svērtās cenas metodi, aprēķināto krājumu atlikumu vērtību jāsalīdzina ar šo krājumu zemāko tirgus vērtību un jāuzrāda no tām zemākā. Izvēlēto metodi bez pamatojuma nedrīkst mainīt. Metodes maiņa jāpamato gada pārskata pielikumā.

Krājumu uzskaitē ir pieejamas divas krājumu uzskaites metodes - nepārtrauktās inventarizācijas metode un periodiskās inventarizācijas metode. To, kuru metodi izvēlēties, nosaka uzņēmuma pamatdarbība un krājumu apjoms.

Nepārtrauktās inventarizācijas metodes nosaukums jau nosaka, ka krājumi tiek uzskaitīti nepārtraukti un sistemātiski. Izmantojot šo metodi, krājumu kustība tiek atspoguļota bilances 2.grupas kontos. Katra mēneša beigās ir iespējams noteikt krājumu atlikumu. Nepārtrauktās inventarizācijas metode nodrošina:

1) kontroli pār krājumu saglabāšanu, zaudējumu – zādzību, izlaupīšanu, bojājumu – identificēšanu;
2) uzskaites precizitāti krājumu kontiem;
3) iespēju aprēķināt peļņu vai zaudējumus par jebkuru laika periodu (mēnesi, ceturksni) bez esošo krājumu inventarizācijas;
4) operatīvus uzskaites datus uzņēmumiem, lai veiktu pasūtītāju pieprasījuma analīzi.[22]

[20] Stolowy H., Lebas J.M., Ding Y. *Financial Accounting and Reporting: A Global Perspective*.Cengage Learning, 2013. pp. 331.-332

[21] Soopa A., Mārāne I., Martemjanova E., Mežauraupe V., Grandāne M. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga, SIA Izdevniecība RaKa, 2004. 79.lpp

[22] Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga, SIA Izglītības soļi, 2004. 73.lpp

Nepārtrauktās inventarizācijas metodē notiek šādi grāmatojumi:

1) materiālu vai preču iegāde

   D Izejvielas, pamatmateriāli un palīgmateriāli (2110) vai Preces pārdošanai (2130) – materiālu vai preču vērtība bez PVN

   D Norēķini par PVN (5721) – PVN summa

   K Norēķini ar piegādātājiem (5310) – summa ar PVN

2) materiālu izsniegšana ražošanai

   D Izejvielu un materiālu iepirkšanas un piegādes izdevumi (7110) – izsniegto materiālu vērtība

   K Izejvielas, pamatmateriāli un palīgmateriāli (2110) – izsniegto materiālu vērtība

3) preču izmaksu norakstīšana, pārdodot preces

   D Preču iepirkšanas un piegādes izdevumi (7120) – preču pašizmaksa

   K Preces pārdošanai (2130) – preču pašizmaksa

4) ieņēmumi no preču pārdošanas:

   D Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem (2310) – preču vērtība ar PVN

   K Ieņēmumi no pamatdarbības produkcijas pārdošanas (6110) – preču vērtība bez PVN

   K Norēķini par PVN (5721) – PVN summa

Periodiskās inventarizācijas metodē netiek izmantoti bilances konti, bet gan operāciju konti (7. grupas konti). Šī metode neparedz sistemātiski uzskaitīt krājumu kustību. Lai noteiktu krājumu atlikumu, ir nepieciešams veikt inventarizāciju un pārskata perioda beigās salīdzināt krājumu atlikumu ar pārskata perioda sākuma atlikumu. Tādējādi var noteikt krājumu palielinājumu vai samazinājumu. Krājumu uzskaites bilances konti pārskata gada laikā netiek izmantoti, tikai gada beigās tajos tiek norādīti krājumu atlikumi, sastādot bilanci. Izmantojot periodiskās inventarizācijas metodi, notiek šādi grāmatojumi:

1) materiālu un preču iegāde

   D Izejvielu un materiālu iepirkšanas un piegādes izdevumi (7110) vai Preču iepirkšanas un piegādes izdevumi (7120) – materiālu vai preču vērtība bez PVN

   D Norēķini par PVN – PVN summa

   K Norēķini ar piegādātājiem (5310) – materiālu vai preču vērtība ar PVN

2) krājumu palielinājums

   D Izejvielas, pamatmateriāli un palīgmateriāli (2110) vai preces pārdošanai (2130) - pozitīvā starpība atlikumos, salīdzinot perioda beigas un sākumu

   K Pirkto materiālu un preču krājumu un vērtības izmaiņas (7190) – pozitīvā starpība atlikumos, salīdzinot perioda beigas un sākumu;

vai

D Nepabeigtie ražojumi (2120) – pozitīvā starpība

K Nepabeigto ražojumu krājumu un vērtības izmaiņas (6620) – pozitīvā starpība;

vai

D Gatavā produkcija (2130) – pozitīvā starpība

K Gatavās produkcijas krājumu un vērtības izmaiņas (6610) – pozitīvā starpība

3) krājumu samazinājumā izmanto tos pašus kontus attiecīgajai pozīcijai, tikai pretēji, piemēram,

D Pirkto materiālu un preču krājumu un vērtības izmaiņas (7190) – negatīvā starpība atlikumos, salīdzinot perioda beigas un sākumu

K Izejvielas, pamatmateriāli un palīgmateriāli (2110) vai Preces pārdošanai (2130) – negatīvā starpība atlikumos, salīdzinot perioda beigas un sākumu

Tieši tādā pašā veidā grāmato arī nepabeigto ražojumu un gatavās produkcijas atlikumu samazinājumu, izmantojot attiecīgos kontus.

Periodiskās inventarizācijas metodi var izmantot nelieli uzņēmumi, kad uzņēmumam nerodas daudz krājumu. Izmantojot šo metodi, nav iespējams identificēt krājumu zudumus, neražīgs krājumu samazinājums tiek norakstīts uz realizēto preču pašizmaksu. Taču nav nepieciešams iegādāties krājumu uzskaites datorprogrammas, kas ir būtiski maziem uzņēmumiem, kā arī krājumu novērtēšanu un inventarizāciju iespējams veikt pārdošanas cenās, kas ir svarīgi tirdzniecības uzņēmumiem, krājumu atlikumus iegādes pašizmaksā, novērtējot tikai finanšu grāmatvedības pārskatiem.[23]

Lai nodrošinātu precīzu un savlaicīgu krājumu uzskaiti, ir vajadzīga noliktavas uzskaite. Šāda uzskaite ir īpaši svarīga ražošanas uzņēmumiem, lai spētu kontrolēt, kur tiek novirzīts un kā izlietots katrs krājums – gan materiāli, gan preces. Ja uzņēmumam ir noliktavas uzskaite, tad krājumu uzskaitei tiek lietota nepārtrauktās inventarizācijas metode. Noliktavā ienākušos materiālus un izejvielas vai preces uzskaita, pamatojoties uz attaisnojuma dokumentiem. Dokumenti ir visu grāmatvedības ierakstu juridiskais pierādījums, līdz ar to tiem ir juridisks spēks. Dokumenta juridiskais spēks nodrošina iespēju izmantot attiecīgo dokumentu tiesību īstenošanai vai likumisko interešu aizstāvībai.[24] Likums „Par grāmatvedību" nosaka, ka attaisnojuma dokuments ir dokuments, kurš apliecina uzņēmuma saimnieciskā darījuma esamību un kurā ietverti vismaz šādi dokumenta rekvizīti un

[23] Sundukova Z. *Uzņēmējdarbības līdzekļu un to veidošanas avotu uzskaite un novērtēšana*. Rīga, RTU Izdevniecība, 2011. 77.lpp

[24] Leibus I., Grigorjeva R., Jesemčika A., Svarinska A. *Grāmatvedības pamati uzņēmumos.* Rīga, Lietišķās informācijas dienests, 2014. 38.lpp

informācija par saimniecisko darījumu:

1) dokumenta autora nosaukums (firma),
2) reģistrācijas numurs,
3) juridiskā adrese,
4) dokumenta veida nosaukums,
5) dokumenta datums,
6) dokumenta reģistrācijas numurs,
7) paraksts,
8) atsevišķiem attaisnojuma dokumentu veidiem arī citi tiesību aktos noteiktie obligātie dokumenta rekvizīti,
9) saimnieciskā darījuma dalībnieki, norādot to nosaukumu, reģistrācijas numuru un juridisko adresi,
10) saimnieciskā darījuma apraksts, pamatojums un mērītāji.[25]

Savukārt, Ministru kabineta noteikumi Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju" nosaka, ka visus uzņēmuma saimnieciskos darījumus apliecina ar attaisnojuma dokumentiem, novērtē naudas izteiksmē, un, ievērojot hronoloģiju, sistemātiskā kārtībā iegrāmato uzņēmuma grāmatvedības reģistros. Attaisnojuma dokuments ir jāsagatavo tā, lai visā tā glabāšanas laikā nezustu tajā ietvertā informācija. Sagatavojot attaisnojuma dokumentu, saimnieciskā darījuma aprakstā un pamatojumā norāda preču vai pakalpojumu nosaukumu, attiecīgā saimnieciskā darījuma vai darbības aprakstu. Saimnieciskā darījuma mērītājos nosaka mērvienību un daudzumu, vienas vienības cenu, saimnieciskā darījuma novērtējumu naudā, piešķirtās atlaides, ja tādas ir, no saimnieciskā darījuma novērtējuma naudā aprēķinātos nodokļus, ja tādi ir (pievienotās vērtības nodoklis, akcīzes nodoklis, dabas resursu nodoklis), kā arī saimnieciskā darījuma novērtējumu naudā kopā ar nodokļiem.[26] Materiālus, kuri izdoti no noliktavas ražošanai, tiek uzskaitīti, pamatojoties uz iekšējiem attaisnojuma dokumentiem. Likums „Par grāmatvedību" nosaka, ka ārējie attaisnojuma dokumenti ir tādi dokumenti, kas sastādīti citā uzņēmumā vai kas sastādīti pašu uzņēmumā iesniegšanai citam uzņēmumam. Visi pārējie attaisnojuma dokumenti uzskatāmi par iekšējiem attaisnojuma dokumentiem.[27] Katrai noliktavai ir vajadzīgs savs noliktavas pārzinis, kurš šo visu procesu kontrolē, pārbaudot pavadzīmes, tajās norādīto informāciju salīdzinot ar faktisko esamību, kā arī krājumu uzskaites reģistru, kurā tiek ierakstīta visa krājumu kustība uz

[25] LR likums *Par grāmatvedību*. 7.pants, Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=66460 (skatīts 23.04.2015.)
[26] LR MK noteikumi Nr. 585 *Noteikumi par uzņēmumu grāmatvedības kārtošanu un organizāciju.* 2., 5., 7. punkts. Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=80418 (skatīts 20.04.2015.)
[27] LR likums *Par grāmatvedību*. 7.pants, Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=66460 (skatīts 23.04.2015.)

noliktavu un no tās. Pārskata gada beigās atbildīgā persona sastāda atskaiti par saņemtajiem, izlietotajiem un noliktavā esošajiem krājumiem.

Lai krājumu atlikums bilancē pārskata gada beigās sakristu ar faktisko atlikumu, uzņēmumam ir nepieciešams veikt inventarizāciju. Īpaši tas ir nepieciešams, ja krājumu uzskaite tiek veikta pēc periodiskās inventarizācijas metodes, jo tā paredz inventarizāciju veikt periodiski, līdz ar to gada beigās tā ir obligāta prasība, taču arī, izmantojot nepārtrauktās inventarizācijas uzskaites metodi, inventarizācija ir nepieciešama. Inventarizācija ir uzņēmuma īpašumā un lietojumā esošo objektu un līdzekļu pārbaude dabā un salīdzināšana ar grāmatvedības uzskaites datiem.[28] Inventarizācijas veikšanai ir jāizveido speciāla inventarizācijas komisija. Inventarizāciju drīkst veikt tikai tad, ja komisija inventarizācijas veikšanas brīdī ir pilnā sastāvā. Komisiju veido komisijas priekšsēdētājs, visbiežāk uzņēmuma vadītājs, un locekļi, piemēram, attiecīgās struktūrvienības vadītājs un grāmatvedis, taču šajā komisijā nedrīkst būt pārbaudāmā materiāli atbildīgā persona. Lai uzsāktu jebkuru inventarizāciju, uzņēmuma vadītājam ir jāizdod rīkojums, bet inventarizācijas beigās ir jāsastāda akts, kurā pārbaudes rezultāti ir apkopoti.[29] MK noteikumu Nr. 585 „Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju" 47.[3] punkts nosaka, ka uzņēmuma vadītājs nodrošina, ka viens pārskata gada slēguma preču inventarizācijas saraksta eksemplārs vai tā kopija glabājas preču saņemšanas vietas adresē līdz nākamajai pārskata gada slēguma inventarizācijai. Krājumu inventarizācijā uzskaita visus noliktavā, ceļā vai pārstrādē esošos krājumus. Tos obligāti jāsaskaita, jānosver vai jāizmēra. Inventarizācijas sarakstos ir aizliegts ierakstīt datus par krājumu vērtību pēc materiāli atbildīgo personu sniegtajām ziņām vai grāmatvedības datiem, tos faktiski nepārbaudot. Krājumu inventarizācijas laikā visas darbības materiāliem un precēm ir jāpārtrauc. Ja tas var būtiski ietekmēt ražošanas procesus un uzņēmējdarbības galarezultātus, uzņēmuma vadītājam ir jāparedz kārtība, kā pārbaudes laikā tiek pieņemti un izsniegti attiecīgie krājumi. Šādā gadījumā materiāli atbildīgai personai preču un materiālo vērtību pieņemšana jāizdara inventarizācijas komisijas klātbūtnē.[30] Līdz inventarizācijas brīdim visiem krājumiem un to attaisnojošajiem dokumentiem jābūt ierakstītiem attiecīgajos reģistros. Veicot inventarizāciju nepabeigtajiem ražojumiem, nepieciešams noteikt to faktisko daudzumu, iestrādes gatavības stadiju un pakāpi. Nepabeigto ražojumu inventarizācijas sarakstos neiekļauj izejvielas un materiālus, kuri ir nogādāti ražošanai, bet vēl nav apstrādāti, jo tos inventarizē atsevišķi. Veicot inventarizāciju darba dzīvniekiem un produktīvajiem dzīvniekiem, to uzskaite jāveic pa sugām un uzskaites grupām

[28] Mālderis G. *Inventarizācijas*.Rīga, Biznesa augstskola Turība, 2005. 4.lpp
[29] Krogzeme H. *Komersantu darbības analīze un kontrole*. Rīga, RTU Izdevniecība, 2013. 272.lpp
[30] Mālderis G. *Inventarizācijas.* Rīga, Biznesa augstskola Turība, 2005. 31.lpp

atbilstoši dzīvnieku vecumam un to izmantošanai saimnieciskajā darbībā. Vairākumam dzīvnieku nosaka ne tikai vērtību naudā un daudzumu, bet arī to svaru. Inventarizācijas beigās visus pārbaudes sarakstus apvieno vienā aktā, tajā ierakstot galarezultātu. Pēc tam to salīdzina ar grāmatvedības datiem, tādējādi konstatējot, vai ir kādas nepilnības – krājumu iztrūkums vai pārpalikums. Pārskata gada slēguma inventarizācijas rezultāti obligāti jāattiecina uz pārskata gadu un jāiegrāmato ar pārskata gada beidzamās dienas datumu, ja inventarizācija faktiski notikusi vai tās rezultāti konstatēti pēc šīs dienas.[31]

1.3. Debitori un pārdošanai turēti ilgtermiņa ieguldījumi

Debitoru parādi ir uzņēmuma prasības pret citām fiziskām vai juridiskām personām.[32] Tie rodas tādos gadījumos, kad uzņēmums pārdod preces vai sniedz pakalpojumus, par kuriem klienti ne vienmēr uzreiz samaksā, tādējādi veicot pēcapmaksu. Debitori veidojas arī tādos gadījumos, kad uzņēmums izsniedz īstermiņa kredītu gan fiziskām, gan juridiskām personām, pārmaksā nodokļus vai izsniedz naudu avansā uzņēmuma darbiniekiem saimnieciskiem izdevumiem.[33] Tie rodas arī tad, ja kapitālsabiedrības dibināšanas brīdī vai pamatkapitāla palielināšanas brīdī nav iemaksāta pilna parakstīta kapitāla summa.[34] Debitoru parādi atrodas bilances aktīva pusē – 23 konts „Norēķini par prasībām (ar debitoriem)". „Gada pārskatu likuma" 10.pants debitorus sadala šādos posteņos:

1) pircēju un pasūtītāju parādi;
2) radniecīgo sabiedrību parādi;
3) asociēto sabiedrību parādi;
4) citi debitori;
5) neiemaksātās daļas sabiedrības kapitālā;
6) īstermiņa aizdevumi akcionāriem vai dalībniekiem un vadībai;
7) nākamo periodu izmaksas;
8) uzkrātie ieņēmumi.

Postenī „Citi debitori" ietilpst tādi posteņi kā „Norēķini ar citiem debitoriem", „Norēķini par prasībām pret personālu un īstermiņa aizdevumi personālam un „Pārmaksātie nodokļi un iepriekš samaksātie nodokļi".

[31] Krogzeme H. *Komersantu darbības analīze un kontrole*. Rīga, RTU Izdevniecība, 2013. 278.lpp
[32] Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A. *Finanšu grāmatvedība,* Rīga: Izglītības soļi, 2004.
[33] Soopa A., Mārāne I., Martemjanova E., Mežaraupe V., Grandāne M. *Finanšu grāmatvedība.* Rīga, SIA Izdevniecība RaKa, 2004.
[34] Sundukova Z. *Uzņēmējdarbības līdzekļu un to veidošanas avotu uzskaite un novērtēšana,* Rīga: RTU Izdevniecība, 2011

Visi debitoru parādi jāpamato ar attaisnojuma dokumentiem. Pārdodot preci vai sniedzot pakalpojumu tiek izrakstīta pavadzīme, kā arī rēķins. Pavadzīme ir preces pavaddokuments, kuru pievieno katram preču sūtījumam. Pavadzīmē ir norādītas preces pēc to veida un daudzuma. Savukārt, rēķins ir paziņojums pasūtītājam par preču piegādi vai izpildīto pakalpojumu, kurā ir norādīta samaksas summa par paveikto atsevišķi pa piegāžu vai pakalpojumu veidiem, kopējā rēķina summa par paveikto atsevišķi vai pakalpojumu veidiem, kopējā rēķina summa un maksāšanas termiņš.[35] Ja uzņēmums ir reģistrēts Valsts ieņēmumu dienesta pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistrā un tam ir piešķirts reģistrācijas numurs, tad tam par darījumu ir jāizraksta nodokļa rēķins. „Pievienotās vērtības nodokļa likums" nosaka, ka par nodokļa rēķinu uzskata dokumentu papīra vai elektroniskā formā, kurā norādīti šādi rekvizīti un informācija: nodokļa rēķina izrakstīšanas datums, sērijas kārtas numurs, preču piegādātāja vai pakalpojuma sniedzēja nosaukums, juridiskā adrese, reģistrācijas numurs VID PVN maksātāju reģistrā, preču vai pakalpojuma saņēmēja nosaukums, juridiskā adrese, reģistrācijas numurs VID PVN maksātāju reģistrā vai citas dalībvalsts nodokļu maksātāja reģistrā, ja tāds ir piešķirts, preču piegādes vai pakalpojumu sniegšanas datums, ja tas atšķiras no nodokļa rēķina izrakstīšanas datuma, preces vai pakalpojuma nosaukums, daudzums un mērvienība, cena (vienas vienības vērtība bez nodokļa), piemērotās atlaides, piemērotā nodokļa likme, aprēķinātā nodokļa summa, darījuma kopsumma bez nodokļa (summa, kurai piemēro nodokli vai atbrīvojumu no nodokļa), dažādas norādes un atsauces, ja piemēro kādu no šā likuma pantu paredzēto īpašo noteikumu.[36] Ja kāds no noteikumiem nav izpildīts un nodokļa rēķinā neparādās, to var uzskatīt par nepilnīgu un nederīgu – darījuma partneris šādu rēķinu var nepieņemt.

Pircēju un pasūtītāju parādi ir biežākais izmantotais debitoru postenis. Tas rodas, kad pircēji un pasūtītāji iegādājas preces vai pakalpojumus, bet norēķinās par tiem vēlāk. Pārdodot preci vai sniedzot pakalpojumus, uzņēmumam rodas ieņēmumi. Tāpēc debitoru parādus par precēm un pakalpojumiem grāmato:

D Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem (2310) – pārdošanas cena ar PVN

K Ieņēmumi no pamatdarbības (61) – pārdošanas cena bez PVN

K Norēķini par PVN (5721) – PVN summa

Kad debitori par precēm vai pakalpojumiem parādu apmaksā, to grāmato:

D Naudas līdzekļi (kase 2610 vai norēķinu konts 2620) – pārdošanas cena ar PVN

K Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem (2310) – pārdošanas cena ar PVN

---

[35] Kvēle V. *Grāmatvedības jēdzienu skaidrojošā vārdnīca.* Rīga, Izdevniecība Avots, 2005.

[36] LR likums *Pievienotās vērtības nodokļa likums,* 125.pants (1). Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=253451 (skatīts 23.04.2015.)

Radniecīgo sabiedrību parādos tiek uzrādīti mātes vai meitas sabiedrību īstermiņa parādi. Radniecīgais uzņēmums ir uzņēmums, kas atrodas cita uzņēmuma ietekmē un tā tiek nodrošināta ar vairāk kā 50% no balsstiesībām īpašnieku kopsapulcē. Kad uzņēmums pārdod preces vai sniedz pakalpojumus radniecīgajam uzņēmumam, šo darījumu grāmato:

D Radniecīgo uzņēmumu parādi (2330) – pārdošanas cena ar PVN

K Ieņēmumi no pamatdarbības (61) – pārdošanas cena bez PVN

K Norēķini par PVN (5721) – PVN summa

Kad radniecīgais uzņēmums parādu par pārdotām precēm vai sniegtajiem pakalpojumiem apmaksā, to grāmato:

D Naudas līdzekļi (kase 2610 vai norēķinu konts 2620) – pārdošanas cena ar PVN

K Radniecīgo uzņēmumu parādi (2330) – pārdošanas cena ar PVN

Savukārt, ja uzņēmums sniedz īstermiņa aizdevumu radniecīgajam uzņēmumam, tad to grāmato:

D Radniecīgo uzņēmumu parādi (2330) – aizdevuma summa

K Naudas līdzekļi (kase 2610 vai norēķinu konts 2620) – aizdevuma summa

Asociēto uzņēmumu parādos tiek uzrādīti asociēto uzņēmumu īstermiņa parādi. Asociētais uzņēmums ir uzņēmums, kas atrodas cita uzņēmuma ietekmē, bet tā ietekme tiek nodrošināta ar ne mazāk kā 20%, bet ne vairāk kā 50% no balsstiesībām īpašnieku kopsapulcē. Šādi parādi rodas pārdodot preces, sniedzot pakalpojumus vai veicot aizdevumu asociētajam uzņēmumam. Asociēto uzņēmumu parādus grāmato līdzīgi kā radniecīgo uzņēmumu parādus. Ja uzņēmums pārdod preces vai sniedz pakalpojumus asociētajam uzņēmumam, to grāmato:

D Asociēto uzņēmumu parādi (2340) – pārdošanas cena ar PVN

K Ieņēmumi no pamatdarbības (61) – pārdošanas cena bez PVN

K Norēķini par PVN (5721) – PVN summa

Kad asociētais uzņēmums parādu apmaksā, to grāmato:

D Naudas līdzekļi (kase 2610 vai norēķinu konts 2620) – pārdošanas cena ar PVN

K Asociēto uzņēmumu parādi (2340) – pārdošanas cena ar PVN

Ja uzņēmums izsniedz īstermiņa aizdevumu asociētajam uzņēmumam, šo darījumu grāmato:

D Asociēto uzņēmumu parādi (2340) – aizdevuma summa

K Naudas līdzekļi (kase 2610 vai norēķinu konts 2620) – aizdevuma summa

Radniecīgo un asociēto uzņēmumu parādi var būt tikai koncerna uzņēmumos. Koncerns ir uzņēmumu kopums, kura sastāvā ir koncerna mātes uzņēmums un tā meitas uzņēmumi.[37]

[37] Soopa A., Mārāne I., Martemjanova E., Mežaraupe V., Grandāne M. *Finanšu grāmatvedība.* Rīga, SIA Izdevniecība RaKa, 2004.

Asociēto sabiedrību parādi var ilgt līdz 1 gadam. Ja šie parādi ir ilgāki, tad tie jāpārklasificē par ilgtermiņa finanšu ieguldījumiem.

Citos debitoros ietilpst tādi debitori, kā norēķinu personas, kurām uzņēmums izmaksājis avansu, lai tas iegādātos uzņēmumam nepieciešamās preces vai materiālus, pārmaksāto nodokļu summas, fiziskām vai juridiskām personām izsniegtie aizdevumi un tmldz. Šajā kontā tiek uzskaitīti tādi darījumi, kas nav saistīti ar uzņēmuma pamatdarbību, piemēram, pārdodot vai iznomājot uzņēmuma pamatlīdzekļus. Šādos gadījumos darījumu grāmato:

D Norēķini ar citiem debitoriem (2350) – mantas vērtība vai nomas maksa ar PVN

K Pārējie uzņēmumu ieņēmumi (6550) – mantas vērtība vai nomas maksa bez PVN

K Norēķini par PVN (5721) – PVN summa

Bilances postenī „Norēķini par prasībām pret personālu un īstermiņa aizdevumi personālam" tiek uzskaitītas prasības pret paša uzņēmuma darbiniekiem – gan izsniegtie aizdevumi darbiniekiem, gan izsniegtie avansi uzņēmuma saimniecisko darbību veikšanai. Izsniegtais avanss var būt gan saimnieciskās darbības nodrošināšanai, gan arī komandējuma izdevumu segšanai.[38] Lai nodrošinātu saimniecisko darbību veikšanu, uzņēmums darbiniekam izsniedz naudas līdzekļus avansā. Par to uzņēmuma vadītājs ir izsniedzis rakstisku rīkojumu, kurā ir norādīts naudas saņēmēja vārds, uzvārds, summa, valūtas kods un kādam mērķim avanss ir izsniegts. Darbiniekam noteiktā termiņā, bet obligāti līdz mēneša beigām, ir jāatskaitās uzņēmumam par izlietotajiem naudas līdzekļiem, iesniedzot avansa norēķinu, tam pievienojot attaisnojuma dokumentus, kas apliecina, kur un par ko nauda ir izlietota. Pirms avansa norēķina iesniegšanas grāmatvedībā, uzņēmuma vadītājam šis avansa rēķins ir jāapstiprina. Izsniedzot avansu norēķina personai, grāmato:

D Norēķini par prasībām pret personālu un īstermiņa aizdevumi personālam (2380) – avansa summa

K Naudas līdzekļi (kase 2610 vai norēķinu konts 2620) – avansa summa

Tāds pats grāmatojums tie pielietots, ja uzņēmuma izsniegtā avansa summa ir bijusi pārāk maza un darbinieks ir bijis spiests maksāt ar saviem līdzekļiem, un vēlāk šī pārtērētā naudas summa tiek atmaksāta. Savukārt, ja izsniegtā avansa summa ir bijusi lielāka nekā iztērētie līdzekļi, rodas avansa pārpalikums – neizmantotā avansa summa. Darbinieks naudu atdod uzņēmumam un to grāmato:

D Naudas līdzekļi (kase 2610 vai norēķinu konts 2620) – neizmantotā avansa summa

[38] Sundukova Z. *Uzņēmējdarbības līdzekļu un to veidošanas avotu uzskaite un novērtēšana.* Rīga, RTU Izdevniecība, 2011.

K Norēķini par prasībām pret personālu un īstermiņa aizdevumi personālam (2380) – neizmantotā avansa summa

Šo neizmantoto avansa summu uzņēmums var no darbinieka nepieprasīt, tādā gadījumā to var ieturēt no algas:

D Norēķini par darba algu (5610) – neizmantotā avansa summa

K Norēķini par prasībām pret personālu un īstermiņa aizdevumi personālam (2380) – neizmantotā avansa summa

Savukārt, iesniegto avansa norēķinu grāmatvedībā noraksta izmaksās. Kādās izmaksās tieši – tas atkarīgs no veikto darba uzdevumu specifikas. Piemēram, darbinieks iegādājies kancelejas preces:

D Kantora (biroja) izdevumi (7720) – kancelejas preču summa bez PVN

D Norēķini par PVN (5721) – PVN summa

K Norēķini par prasībām pret personālu un īstermiņa aizdevumi personālam (2380) – kancelejas preču summa ar PVN

Uzņēmums darbiniekam izsniedz avansu arī tādā gadījumā, ja darbinieks tiek nosūtīts komandējumā. Komandējums ir ar uzņēmuma vadītāja rīkojumu apstiprināts darbinieka brauciens uz noteiktu laiku uz citu apdzīvotu vietu Latvijas Republikā vai uz ārvalstīm, lai pildītu darba uzdevumus vai papildinātu zināšanas, paaugstinātu kvalifikāciju.[39] Ministru kabineta noteikumi Nr. 969 „Kārtība, kādā atlīdzināmi ar komandējumiem saistītie izdevumi" nosaka, ka uzņēmums atmaksā šādus komandējuma izdevumus: dienas naudu, ceļa (transporta) izdevumus, izdevumus par bagāžas pārvadāšanu, naktsmītni, autostāvvietu vai teritoriju, kurā ir paredzēta maksa par iebraukšanu, izdevumus, kas saistīti ar izbraukšanas dokumentu nokārtošanu, izdevumus sabiedriskajam transportam, apdrošināšanas polises nokārtošanai, izdevumus, kas saistīti ar dalības maksu pasākumos, piemēram, konferencē.[40] Darbiniekam izsniegto avansu komandējumam grāmato tāpat, kā izsniegto avansu saimniecisko uzdevumu veikšanai. Arī iesniegto avansa norēķinu grāmatvedībai grāmato tāpat, tikai izmaksas iekļauj kontā – Komandējuma izdevumi (7570).

Pārmaksātie nodokļi un iepriekš samaksātie nodokļi rodas, kad, piemēram, uzņēmuma ienākuma nodoklis tiek samaksāts avansā. Kad tiek konstatēts, ka nodoklis ir pārmaksāts, to grāmato:

D Pārmaksātie nodokļi un iepriekš samaksātie nodokļi (2390) – pārmaksātā nodokļa summa

---

[39] Soopa A., Mārāne I., Martemjanova E., Mežaraupe V., Grandāne M. *Finanšu grāmatvedība.* Rīga, SIA Izdevniecība RaKa, 2004.

[40] LR MK noteikumi Nr. 969 *Kārtība, kādā atlīdzināmi ar komandējumiem saistītie izdevumi.* 8.punkts. Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=220013 (skatīts 25.04.2015.)

K Uzņēmuma ienākuma nodoklis (8810) – pārmaksātā nodokļa summa

Ja uzņēmums šo pārmaksāto nodokli izvēlas novirzīt citu nodokļu nomaksai, piemēram PVN nomaksai, tad to grāmato:

D Norēķini par PVN (5721) – pārmaksātā nodokļa summa

K Pārmaksātie nodokļi un iepriekš samaksātie nodokļi (2390) – pārmaksātā nodokļa summa

Savukārt, ja pārmaksātā nodokļa summa tiek saņemta atpakaļ no budžeta, tad to grāmato:

D Norēķinu konts bankā (2620) – pārmaksātā nodokļa summa

K Pārmaksātie nodokļi un iepriekš samaksātie nodokļi (2390) – pārmaksātā nodokļa summa

Neiemaksātās daļas sabiedrības kapitālā rodas, kad uzņēmums nav apmaksājis statūtos noteikto vai darbības laikā palielināto pamatkapitāla summu. Tās rodas arī tad, kad akciju sabiedrība izlaiž jaunas akcijas, kuras vēl nav apmaksātas jeb izpirktas.[41] Grāmatvedībā jāveic katra dibinātāja neiemaksāto summu analītiskā uzskaite.[42] Kad ir konstatēts neapmaksātais pamatkapitāls, to iegrāmato šādi:

D Norēķini par parakstītā sabiedrības kapitālā neiemaksātām summām (2360) – neapmaksātā daļa

K Akciju vai daļu kapitāls (pamatkapitāls) (3110) – neapmaksātā daļa

Kad uzņēmuma dibinātājs, saskaņā ar dibināšanas dokumentiem, apmaksā savu daļu, tā tiek iegrāmatota:

D Naudas līdzekļi – apmaksātā daļa

K Norēķini par parakstītā sabiedrības kapitālā neiemaksātām summām (2360) – apmaksātā daļa

Ja uzņēmuma dibinātājs, saskaņā ar dibināšanas dokumentiem, savu daļu apmaksā, ieguldot pamatlīdzekļus vai preces vai materiālus, tad to grāmato:

D Pamatlīdzekļi (1210; 1220; 1230) – pamatlīdzekļu novērtējuma vērtība

K Norēķini par parakstītā sabiedrības kapitālā neiemaksātām summām (2360) – pamatlīdzekļu, materiālu vai preču novērtējuma vērtība

Īstermiņa aizdevumi akcionāriem, dalībniekiem un vadībai tiek uzskaitīti atsevišķi no pārējiem debitoriem, lai varētu sekot līdzi, vai šie aizdevumi nesāk traucēt uzņēmuma darbībai un vai uzņēmumam piederošā nauda tiek izmantota lietderīgi. Uzņēmumam ir ieteicams noteikt ierobežojumus, lai atsevišķi dalībnieki vai valdes locekļi nevarētu šos

[41] Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A. *Finanšu grāmatvedība.* Rīga, Izglītības soļi, 2004.
[42] Sundukova Z. *Uzņēmējdarbības līdzekļu un to veidošanas avotu uzskaite un novērtēšana.* Rīga, RTU Izdevniecība, 2011.

aizdevumus izmantot savtīgiem nolūkiem.[43] Kad uzņēmums izsniedz īstermiņa aizdevumu un par to aprēķina arī procentus, tad šo darījumu grāmato:

D Īstermiņa aizdevumi akcionāriem, dalībniekiem un vadībai (2370) – aizdevuma summa un aprēķinātie procenti

K Pārējie ieņēmumi no procentiem un tiem pielīdzināmi ieņēmumi (8120) – aprēķinātie procenti

K Naudas līdzekļi (kase 2610 vai norēķinu konts 2620) – aizdevuma summa

Kad aizdevums un procenti uzņēmumam ir atmaksāti, tad tos grāmato:

D Naudas līdzekļi (kase 2610 vai norēķinu konts 2620) – aizdevuma summa un aprēķinātie procenti

K Īstermiņa aizdevumi akcionāriem, dalībniekiem un vadībai (2370) – aizdevuma summa un aprēķinātie procenti

Pie debitoru parādiem tiek pieskaitītas arī nākamo periodu izmaksas un uzkrātie ieņēmumi. Nākamo periodu izmaksās tiek uzskaitīti veiktie maksājumi pārskata periodā par nākamajā periodā saņemamajiem pakalpojumiem, piemēram, par preses abonēšanu vai telpu nomu. Šajā kontā uzskaitītās izmaksas jāiekļauj nākamā pārskata gada peļņas vai zaudējumu aprēķinā. Šādus darījumus grāmato:

D Nākamo periodu izmaksas (2410) – pakalpojumu vērtība

D Norēķini par PVN (5721) – PVN summa, ja pakalpojums tiek aplikts ar PVN

K Naudas līdzekļi (kase 2610 vai norēķinu konts 2620) – pakalpojumu vērtība ar PVN

Nākamajā gadā šī summa jānoraksta izdevumos:

D 7.grupas konts – pakalpojumu vērtība

K Nākamo periodu izmaksas (2410) – pakalpojumu vērtība

Postenis uzkrātie ieņēmumi ir izveidots atbilstoši uzkrāšanas principam grāmatvedībā. Tas nozīmē, ka visi uzņēmuma ieņēmumi un izdevumi jāatspoguļo nevis tajā periodā, kad izrakstīts rēķins, bet tajā periodā, uz kuru ieņēmumi vai izdevumi attiecas. Tā kā par šiem ieņēmumiem rēķins vēl nav izrakstīts, ir jānoformē grāmatvedības izziņa. Uzkrātos ieņēmumus grāmato:

D Uzkrātie ieņēmumi (2430)

K Ieņēmumi no pamatdarbības (6110)

Kad izraksta rēķinu, uzkrāto ieņēmumu summu pārgrāmato:

D Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem (2310)

K Uzkrātie ieņēmumi (2430)

[43] Soopa A., Mārāne I., Martemjanova E., Mežaraupe V., Grandāne M. *Finanšu grāmatvedība.* Rīga, SIA Izdevniecība RaKa, 2004.

Debitoru parādi ir īstermiņa parādi, tāpēc tie ir iedalīti apgrozāmo līdzekļu sastāvā. Tas nozīmē, ka debitoriem par savu parādu jānorēķinās gada laikā. Pastāv arī ilgtermiņa debitori, kuri ir iedalīti ilgtermiņa finanšu ieguldījumu sastāvā.[44]

Gada pārskatu likuma 37.pantā ir noteikts, ka debitoru parādu atlikumi bilancē jāparāda atbilstoši attaisnojuma dokumentiem un ierakstiem grāmatvedības reģistros, un tiem jābūt saskaņotiem ar pašu debitoru un kreditoru uzskaites datiem bilances datumā. Strīda gadījumos atlikumi bilancē jāuzrāda atbilstoši grāmatvedības datiem.[45] Lai savas grāmatvedības datus uzņēmums varētu salīdzināt ar saviem debitoriem, jāsastāda salīdzināšanas akts. Tajā norāda debitora parāda atlikumu konkrētā datumā. Salīdzināšanas aktu sastāda divos eksemplāros, abus nosūtot debitoram. Kad debitors aktu ir saņēmis, tas salīdzina datu pareizību ar saviem grāmatvedības datiem un, ja viss sakrīt, vienu eksemplāru nosūta atpakaļ. Ja parāda summa nesakrīt, abas puses veic norēķinu salīdzināšanu, izskatot katru darījumu atsevišķi.[46] Šādus debitorus, kuri ir parakstījuši salīdzināšanas aktu, atzīstot savas parādsaistības pret konkrēto uzņēmumu, sauc par atzītiem debitoriem.

Tā kā debitoru parādi faktiski veidojas no tā, ka uzņēmums ļauj darījuma partnerim par darījumu norēķināties vēlāk, pastāv liela iespēja, ka debitors savu kredītu uzņēmumam nemaz nesamaksās. Tāpēc uzņēmumam jārēķinās ar to, ka var rasties gan šaubīgie, gan bezcerīgie debitoru parādi. „Gada pārskatu likums" paredz, ka debitoru parāda atlikumi bilancē jāparāda neto vērtībā, kas aprēķināta, no šo parādu uzskaites vērtības atbilstoši grāmatvedības datiem atskaitot nedrošiem parādiem izveidoto uzkrājumu atlikumus. Ja parāds uzskatāms par bezcerīgu, tas attiecīgi jānoraksta no nedrošiem parādiem izveidotajiem uzkrājumiem vai jāiekļauj zaudējumos.[47] Tādējādi uzņēmumam jāizvērtē debitoru atmaksāšanas iespējas un jāveic vai nu tiešā bezcerīgo parādu norakstīšana izmaksās vai uzkrājumu nedrošiem (šaubīgiem) parādiem veidošana.

Šaubīgie (nedrošie) parādi ir debitoru parādu summas, kuru saņemšanas iespējas tiek apšaubītas. Šaubīgiem debitoru parādiem par apšaubāmo summu veido uzkrājumus nedrošiem parādiem. Parādu uzskata par šaubīgu, ja:

1) neskatoties uz atgādinājumiem, parādnieks neveic parāda apmaksu;
2) debitors apšauba pārdevēja tiesības piedzīt konkrēto parādu;
3) pret parādnieku ir ierosināts tiesas process par tā maksātnespēju.[48]

---

[44] Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A. *Finanšu grāmatvedība.* Rīga, Izglītības soļi, 2004.
[45] LR likums *Gada pārskatu likums*. 37.pants. Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=66461 (skatīts 29.04.2015.)
[46] Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A. *Finanšu grāmatvedība.* Rīga, Izglītības soļi, 2004. 111 - 112lpp.
[47] LR likums *Gada pārskatu likums*. 37.pants. Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=66461 (skatīts 29.04.2015.)
[48] Krogzeme H. *Komersantu darbības analīze un kontrole*. Rīga, RTU Izdevniecība, 2013. 89.lpp

Bezcerīgie parādi ir debitoru parādu summas, kuras tiek uzskatītas par zaudētām bez cerībām tās kādreiz atgūt.[49] Debitoru parāds ir uzskatāms par bezcerīgu, ja:

1) ir tiesas spriedums, ka debitors atzīts par bankrotējušu;
2) ir tiesu izpildītāja atzinums par piedziņas neiespējamību;
3) ir valsts vai pašvaldības uzņēmums, kas likvidēts saskaņā ar attiecīgās institūcijas lēmumu;
4) debitors – juridiska persona – ir izslēgts no LR Uzņēmumu reģistra.[50]

Ir iespējamas vairākas metodes, kā noteikt šaubīgos un bezcerīgos debitoru parādus:

1) parādu noteikšana procentos no neto apgrozījuma – pēc iepriekšējo gadu faktisko zaudējumu summām, kas radušās šaubīgo un bezcerīgo debitoru dēļ, tiek noteikts procentu lielums, pēc kura aprēķināt un piemērot uzkrājumus šaubīgajiem debitoriem. Uzkrājumu veido kopējā summā, nevis katram debitoram atsevišķi. Šī metode nav tik precīza, bet nav arī darbietilpīga;
2) parādu uzskaite pēc apmaksas termiņiem – neapmaksātie debitoru rēķini tiek grupēti pēc apmaksas termiņa dienām, veidojot intervālus, piemēram 1 – 30 dienas, 31 – 60 dienas utt. Ņemot vērā iepriekšējo gadu apmaksas termiņus, katrā intervālā tiek noteikts neapmaksāto rēķinu procents. Izmantojot šo procentuālo attiecību, no katra intervālā esošo debitoru parādu kopsummas tiek aprēķināta šaubīgo debitoru uzkrājuma summa. Arī šajā metodē uzkrājumu veido kopējā summa, nevis katram debitoram atsevišķi;
3) katra debitora individuāla izvērtēšana – debitoru maksājumi tiek regulāri kontrolēti; tiek sekots līdzi debitoru finansiālajam stāvoklim. Par katru šaubīgo debitoru nodrošina uzskaiti un katru tā dokumentu. Vienlaikus par šaubīgā debitora parāda summu veido uzkrājumu. Reizēm uzkrājumu grāmato tikai virsgrāmatā kopējā akta summā, bet ārpus sintētiskās uzskaites iekārto analītisko uzskaiti par šaubīgajiem debitoriem izveidotajiem uzkrājumiem.[51]

Pēdējās divas metodes ir iespējams pielietot tikai tajos uzņēmumos, kur parādnieku skaits ir neliels, savukārt, pirmo metodi izmanto uzņēmumi, kuriem parādnieku skaits ir ievērojami lielāks.

Šaubīgos debitorus bilancē nenorāda, tāpēc konts Šaubīgie debitori (2315) ir klasificēts kā ārpusbilances konts. Kad debitora parādu atzīst par šaubīgu, to grāmato:

D Šaubīgie debitori (2315) – šaubīgā debitora parāda summa

[49] Majevska G. *Ieteikumi grāmatvežiem*. Rīga, Zvērinātu revidentu konsultāciju birojs, 1996. 21lpp
[50] Krogzeme H. *Komersantu darbības analīze un kontrole*. Rīga, RTU Izdevniecība, 2013. 89.lpp
[51] Sundukova Z. *Uzņēmējdarbības līdzekļu un to veidošanas avotu uzskaite un novērtēšana.* Rīga, RTU Izdevniecība, 2011. 96.lpp.

K Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem (2310) – šaubīgā debitora parāda summa

Debitoru atzīstot par šaubīgu, tiek izveidots arī uzkrājums:

D Apgrozāmo līdzekļu vērtības samazināšanās (7460) – šaubīgā debitora parāda summa

K Uzkrājumi šaubīgajiem debitoriem (4310) – šaubīgā debitora parāda summa

Ja šaubīgo debitora parādu atzīst par bezcerīgu, tad grāmato:

D Uzkrājumi šaubīgajiem debitoriem (4310) – bezcerīgā debitora parāda summa

K Šaubīgie debitori (2315) – bezcerīgā debitora parāda summa

Taču, ja debitora parādu atzīst par bezcerīgu, bet tam iepriekš nebija izveidots uzkrājums, tad to grāmato:

D Apgrozāmo līdzekļu vērtības samazināšanās (7460) – bezcerīgā debitora parāda summa

K Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem (2310) – bezcerīgā debitora parāda summa

Ja tomēr uzņēmumam izdodas atgūt kādu no bezcerīgajiem debitoru parādiem, kuri iepriekš jau bija norakstīti izmaksās, tad to grāmato:

D Naudas līdzekļi (kase 2610 vai norēķinu konts 2620) – norakstītā bezcerīgā debitora parāda summa

K Ieņēmumos pārskaitītais rezervju un uzkrājumu samazinājums (6560) – norakstītā bezcerīgā debitora parāda summa

Ja uzņēmums pats saviem spēkiem nespēj atgūt parādus no šaubīgajiem debitoriem, tas var piesaistīt parādu piedzinējus. Uzņēmums parādu piedzinējam var maksāt atlīdzību par katru piedzīto parādu atkarībā no parāda piedziņas sarežģītības pakāpes vai arī noslēgt cesijas līgumu, tādējādi pārdodot šo parādu bez parādnieka piekrišanas. Šajā gadījumā uzņēmums visu parādu atpakaļ neatgūs, jo daļu parāda piedzinējs paturēs sev kā atlīdzību. Šo atlīdzību parādu piedzinējam uzņēmums grāmato izmaksās.[52]

Lai pēc iespējas vairāk izvairītos no šaubīgo un bezcerīgo debitoru rašanās, uzņēmumam jāievēro dažādi debitoru kontroles nosacījumi:

1) dokumentēt parādu rašanos un norēķinu izpildi;
2) precīzi uzskaitīt un kontrolēt norēķinus ar katru debitoru;
3) savlaicīgi reaģēt uz debitoru parādu termiņu kavējumiem;
4) periodiski izvērtēt debitoru parādu atgūšanas drošību;
5) patiesi atspoguļot debitoru parādu summas finanšu pārskatos.[53]

Jo vairāk tiek pievērsta uzmanība debitoru parādu apmaksai, jo vieglāk konstatēt parādnieku maksāšanas termiņu kavējumus un ir lielāka iespēja šos parādus atgūt. Uzņēmumam

[52] Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A. *Finanšu grāmatvedība.* Rīga, Izglītības soļi, 2004. 113.lpp.
[53] Krogzeme H. *Komersantu darbības analīze un kontrole*. Rīga, RTU Izdevniecība, 2013. 89. - 90.lpp

vajadzētu sekot parādu kontroles un iekasēšanas organizācijas principiem – pirmkārt, sagrupējot debitorus reālajos, šaubīgajos un bezcerīgajos debitorus; otrkārt, izstrādājot parādsaistību kārtošanas termiņu kontroles un atgādinājumu sistēmu; treškārt, prognozējot sagaidāmo naudas iemaksāšanu; ceturtkārt, sastādot parādu salīdzināšanas aktus un piektkārt, slēdzot līgumu ar starpnieku organizāciju par parādu piedziņu ārējā inkaso kārtībā vai tiesas ceļā. Parādu kontroles un iekasēšanas organizācija parādīta 1.1.attēlā.

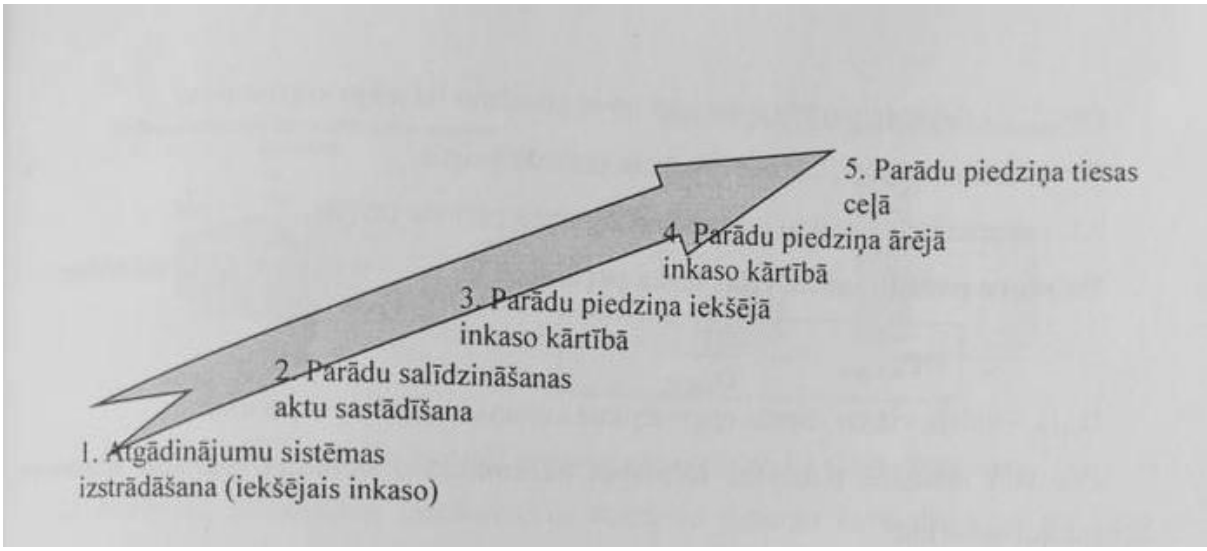

1.1.att. **Parādu kontroles un iekasēšanas organizācija**

Parādu atgūšana iekšējā inkaso kārtībā (parādu iekasēšana vai atgūšana) ir kavēto maksājumu atgūšana, ko uzņēmums veic saviem spēkiem, izmantojot gan iekšējos, gan ārējos resursus. Parādu atgūšana ārējā inkaso kārtībā (parādu iekasēšana, atgūšana, piedziņa) nozīmē parādu atgūšanu, ko veic starpnieks. Savukārt, parādu piedziņa tiesas ceļā tiek pielietota tādos gadījumos, ja visas iepriekšējās metodes nav rezultatīvas.[54]

Apgrozāmajos līdzekļos tiek iekļauts arī tāds postenis kā „Pārdošanai turēti ilgtermiņa ieguldījumi". „Gada pārskatu likums" nosaka, ka pārdošanai turēti ilgtermiņa ieguldījumi ir tādi ilgtermiņa ieguldījumi, kuru bilances vērtība tiks atgūta pārdošanas darījumā, nevis turpmākas izmantošanas gaitā un kuri atbilst šādiem klasifikācijas kritērijiem:

1) šie objekti to pašreizējā stāvoklī ir pieejami tūlītējai pārdošanai un pakļauti tikai parastiem šādu objektu pārdošanas nosacījumiem;
2) to pārdošana ir ticama.[55]

[54] Krogzeme H. *Komersantu darbības analīze un kontrole*. Rīga, RTU Izdevniecība, 2013. 91.lpp
[55] LR likums *Gada pārskatu likums.* Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=66461 (skatīts 30.04.2015.)

Pārdošanai turētajos ilgtermiņa ieguldījumos parasti tiek klasificēti tādi objekti, kā zeme, māja, dzīvoklis un citi nekustamie īpašumi.

5.Starptautiskais finanšu pārskatu standarts „Pārdošanai turēti ilgtermiņa aktīvi un pārtrauktas darbības" nosaka, ka šim aktīvam jāpiemīt lielai varbūtībai, ka tas tiešām tiks pārdots. 5.SFPS 8.punkts paredz – lai pārdošana būtu ar augstu varbūtību, jābūt atbilstoša līmeņa vadības lēmumam pārdot aktīvu un jābūt aktīvai pircēja atrašanas un plāna izpildīšanas programmai. Turklāt aktīvam jātiek aktīvi tirgotam par pārdošanas cenu, kas ir saprātīga, ņemot vērā to esošo patieso vērtību. Bez tam pārdošanai būtu jātiek atzītai par pabeigtu viena gada laikā no klasifikācijas datuma un tā izpildei nepieciešamajām darbībām vajadzētu norādīt, ka ir maz ticama būtiska izmaiņu veikšana plānā vai plāna atcelšana.[56] Aktīva pārdošanas gadu var pagarināt, ja ir radušies būtiski notikumi vai apstākļi, kurus uzņēmums nespēj ietekmēt, bet joprojām vēlas šo aktīvu pārdot.

Pārdošanai turētus ilgtermiņa ieguldījumus novērtē zemākajā uzskaites vērtībā vai patiesajā vērtībā, no kuras atņemtas pārdošanas izmaksas. Ja šos ieguldījumus novērtē patiesajā vērtībā, tad nolietojums netiek aprēķināts, bet patiesās vērtības izmaiņas tiek iekļautas peļņas vai zaudējumu aprēķinā. Ja ir konstatēts, ka pārdošanai turētajam ilgtermiņa ieguldījuma ir samazinājusies vērtība, tad ir jānosaka zaudējumi no šīs samazināšanās un tie jāatzīst pārskata gadā.

Ja uzņēmums izlemj pamatlīdzekli pārklasificēt par pārdošanai turētu ilgtermiņa ieguldījumu, tad jāveic šāds grāmatojums:

D Pamatlīdzekļa nolietojums – uzkrātais nolietojums

D Pārdošanai turēti ilgtermiņa ieguldījumi – pamatlīdzekļa bilances vērtība (no iegādes vērtības atņemts uzkrātais nolietojums)

K Pamatlīdzekļi – pamatlīdzekļa iegādes vērtība

1.4. Naudas līdzekļi

Ekonomikas literatūrā nauda ir īpaša prece – apgrozāmais līdzeklis, vērtības mērs un vērtības uzkrāšanas līdzeklis.[57] Lai uzņēmums varētu veiksmīgi darboties, tā rīcībā jābūt lielākiem vai mazākiem naudas līdzekļiem. Nauda ir galvenais maksāšanas līdzeklis.

[56] SFPS Nr. 5 *„Pārdošanai turēti ilgtermiņa aktīvi un pārtrauktas darbības"*. 8.punkts. Pieejams: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32008R1126&from=LV (skatīts 02.05.2015.)

[57] Kvēle V. *Grāmatvedības jēdzienu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga, Izdevniecība Avots, 2005. 129.lpp

Grāmatvedībā naudas līdzekļi ir skaidra nauda uzņēmuma kasē, bezskaidras naudas līdzekļi uzņēmuma kontos bankās un citās kredītiestādēs, kā arī naudas līdzekļi ceļā.[58]

Bilances postenī „Nauda" uzrāda šādus naudas līdzekļus:

1) kase;
2) norēķinu konti bankās;
3) akreditīvi, čeki un īpašu norēķina formu konti;
4) citi konti bankās;
5) pārējie naudas līdzekļi – šajā kontā parasti uzskaita naudas līdzekļus ceļā.

Naudas līdzekļi ceļā rodas, kad, piemēram, mēneša pēdējā dienā naudu no kases iemaksā bankas kasē un norēķinu kontā šī nauda tiek ieskaitīta tikai nākamajā dienā, kas šajā gadījumā ir nākamā mēneša pirmā diena.

Naudas līdzekļiem, tāpat kā citiem apgrozāmajiem līdzekļiem, ir nepieciešama precīza un stingra uzskaite. Galvenie naudas līdzekļu uzskaite uzdevumi ir sekojoši:

1) naudas atlikuma un apgrozības kontrole uzņēmuma kasē un elektroniskajos kases aparātos (kases sistēmās), stingra kases disciplīnas ievērošana;
2) naudas saglabāšanas nodrošināšana, tās piesavināšanās vai izšķērdēšanas iespēju pilnīga novēršana;
3) savlaicīga informācijas iegūšana par naudas līdzekļu atlikumiem bankās un citās glabāšanas vietās.[59]

Ar naudas līdzekļiem uzņēmums gan maksā par saņemtajām precēm un pakalpojumiem, gan arī tos saņem par sniegtajiem pakalpojumiem un pārdotajām precēm. Tādējādi veidojas naudas plūsma, kura parādīta 1.2. attēlā. Naudas plūsmai ir jābūt sabalansētai starp ieņēmumiem un izdevumiem. Gan naudas pārpalikums, gan arī naudas trūkums var negatīvi ietekmēt uzņēmuma darbību. Ja ir nepietiekami naudas līdzekļi, tad uzņēmums nevar veikt visas nepieciešamās darbības saimnieciskās darbības nodrošināšanai, piemēram, iepirkt krājumus vajadzīgajā daudzumā. Taču arī pārāk liels naudas līdzekļu daudzums nav vēlams, jo, piemēram, inflācijas ietekmē ir iespēja samazināties naudas reālajai vērtībai.

[58] Sundukova Z. *Uzņēmējdarbības līdzekļu un to veidošanas avotu uzskaite un novērtēšana*. Rīga, RTU Izdevniecība, 2011. 103.lpp

[59] Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga, SIA Izglītības soļi, 2004. 117.lpp

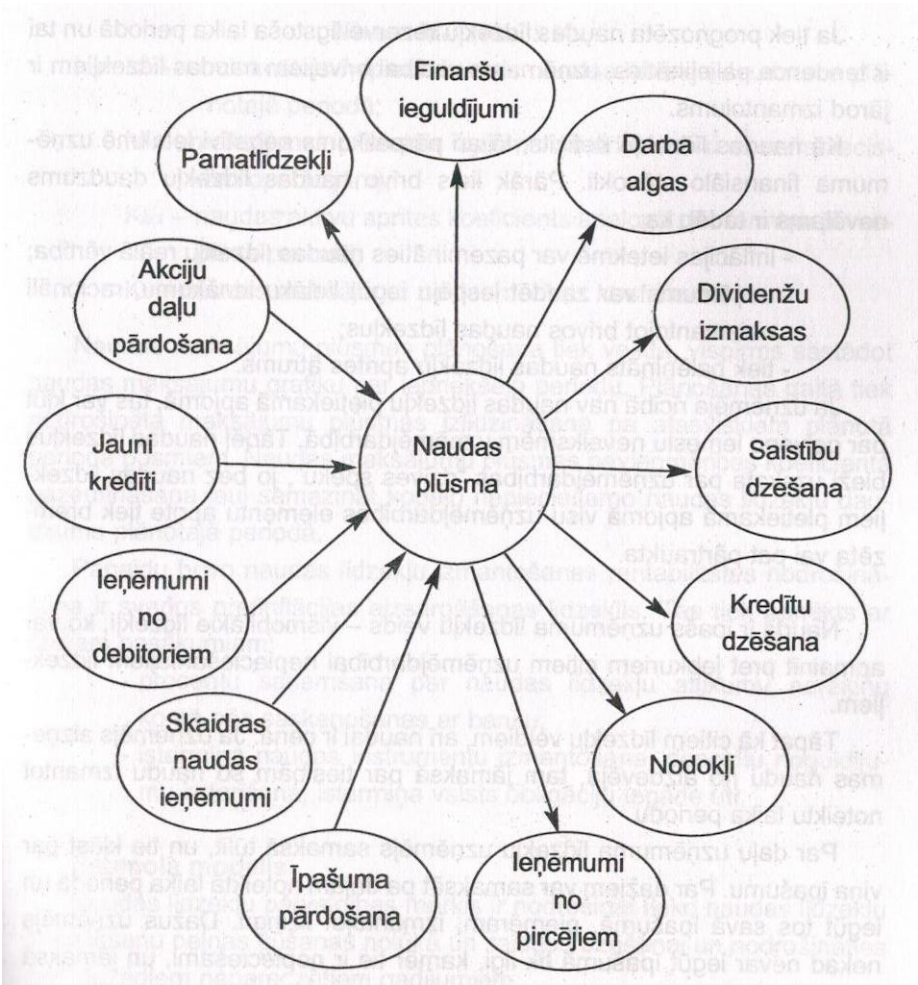

1.2.att. **Naudas plūsma uzņēmumā**

Naudas līdzekļi ir jākontrolē, lai nodrošinātu uzņēmuma maksātspēju. Galvenās kontroles darbības ir šādas:

1) minimāli nepieciešamā naudas līdzekļu daudzuma noteikšana;
2) naudas maksājumu plūsmas plānošana;
3) brīvo naudas līdzekļu izmantošanas rentabilitātes nodrošināšana.[60]

Visbiežāk izmantotie naudas līdzekļi ir skaidra nauda kasē un bezskaidra nauda norēķinu kontā. Vārdam „kase" grāmatvedībā ir divas nozīmes:

1) kase ir kasiera darba vieta, kur viņš veic skaidrās naudas operācijas; vieta, kur tiek glabāta nauda un kases dokumenti;
2) kase veido īpašu grāmatvedības kontu, kurā atspoguļo visus skaidrās naudas saņemšanas un izmaksāšanas gadījumus.[61]

[60] Rurāne M. *Finanšu menedžements*. Rīga, Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2005. 94.lpp
[61] Soopa A., Mārāne I., Martemjanova E., Mežaraupe V., Grandāne M. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga, SIA Izdevniecība RaKa, 2004. 15.-16.lpp

Kases operāciju pamatojumam izmanto kases ieņēmumu un izdevumu orderus, izmaksu sarakstus, kā arī kases grāmatu. Kases ieņēmumu orderis ir dokuments, ar kuru noformē skaidrās naudas ienākšanu uzņēmuma kasē, savukārt kases izdevumu orderis ir dokuments, ar kuru noformē izsniegto skaidro naudu no uzņēmuma kases. MK noteikumi Nr. 584 „Kases operāciju uzskaites noteikumi" nosaka, ka gan kases ieņēmumu, gan kases izdevumu orderiem jāsatur šādi rekvizīti:

1) uzņēmuma – skaidrās naudas saņēmēja vai skaidrās naudas izsniedzēja – nosaukums un reģistrācijas numurs Tieslietu ministrijas reģistru iestādēs (vai nodokļu maksātāja reģistra kods);
2) dokumenta nosaukums, numurs un sagatavošanas datums;
3) fiziskās personas – skaidrās naudas maksātāja vai saņēmēja – vārds, uzvārds un personas kods (rezidentiem), personu apliecinoša dokumenta dati (dokumenta nosaukums, numurs, izsniegšanas datums un vieta) vai personas identifikācijas kods un valsts nosaukums (nerezidentiem);
4) saimnieciskā darījuma apraksts un pamatojums (norāda arī pievienotā attaisnojuma dokumenta (ja tāds ir) nosaukumu, numuru un sagatavošanas datumu);
5) valūtas kods;
6) saņemamā vai izsniedzamā skaidrās naudas summa, izteikta ar ciparіem;
7) saņemamā vai izsniedzamā skaidrās naudas summa, izteikta ar vārdiem un ciparіem (šo summu veidojošās valūtas vienības – euro, ASV dolāri un citas – ar vārdiem, bet to daļas – centi un citas – ar ciparіem);
8) kases izdevumu orderiem skaidrās naudas saņēmēja paraksts;
9) uzņēmuma vadītāja un/vai atbildīgā grāmatveža paraksts;
10) kasiera paraksts.

Par skaidro naudu maksātajam izsniedz uzņēmuma atbildīgā grāmatveža un kasiera parakstītu, ar spiedogu apstiprinātu un numurētu kases ieņēmumu ordera kvīti, kurā norādīti arī iepriekš minētie rekvizīti. Gan kases ieņēmumu, gan kases izdevumu orderus pirms iesniegšanas kasē jāreģistrē kases ieņēmumu un izdevumu reģistrācijas žurnālā. Kases ieņēmumu un izdevumu orderus numurē atsevišķi.[62] Kases ieņēmumu orderiem ir 2 daļas – orderis un kases ieņēmumu ordera kvīts. Pats orderis paliek pie kases dokumentiem, savukārt kvīts ir domāta priekš maksātāja.

Likuma „Par grāmatvedību" 8.pantā norādīts, ka kases operāciju uzskaite jāizdara tā, lai katrs saņemtais un izdarītais maksājums tiktu reģistrēts ik dienas. Par katru dienu ir jānorāda

[62] Sundukova Z. *Uzņēmējdarbības līdzekļu un to veidošanas avotu uzskaite un novērtēšana*. Rīga, RTU Izdevniecība, 2011. 104.-105.lpp

kases atlikums dienas sākumā, jāsaskaita dienas ieņēmumi un izdevumi un jāaprēķina atlikums dienas beigās. Atvieglojums ir tiem uzņēmumiem, kuriem vidējie dienas ieņēmumi kasē nav lielāki par 150 euro – tad kases atlikumu var aprēķināt par nedēļu. Uzņēmumi, kas lieto kases aparātus vai līdzīgas datu reģistrēšanas iekārtas, var iegrāmatot ieņēmumus ar vienu ierakstu par visu dienu. Šos kases atlikumus un ieņēmumus ieraksta kases grāmatā. Kases grāmata ir visu kases operāciju galvenais dokuments. Kases grāmatai ir šādas prasības:

1) katram pārskata gadam iekārto jaunu kases grāmatu. Pārskata gada sākumā kases grāmatā norādītajam skaidrās naudas atlikumam kasē jābūt vienādam ar iepriekšējā pārskata gada beigās aprēķināto un kases grāmatā norādīto skaidrās naudas atlikumu;
2) ieraksti par katru attiecīgo periodu izdarāmi atsevišķā kases grāmatas lapā, norādot attiecīgā perioda sākuma un beigu datumu;
3) kases operācijas reģistrē, pamatojoties uz kases ieņēmumu vai izdevumu orderiem un norādot kases grāmatā attiecīgā ordera numuru, maksājuma mērķi un kases operācijas summu;
4) kases grāmatā ierakstītajam kases atlikumam attiecīgā perioda sākumā jāatbilst kases atlikumam iepriekšējā attiecīgā perioda beigās;
5) ārkārtas gadījumos (piemēram, ja konstatēta zādzība) inventarizācijā konstatēto skaidrās naudas iztrūkumu kases grāmatā reģistrē inventarizācijas dienā, pamatojoties uz šim nolūkam īpaši sagatavotu kases izdevumu orderi, bet skaidrās naudas pārpalikumu, pamatojoties uz kases ieņēmumu orderi;
6) kases grāmatu obligāti noslēdz mēneša pēdējā darba dienā.[63]

Kases grāmatu drīkst kārtot arī elektroniski, izmantojot datorprogrammu. Tādā gadījumā jānodrošina kases ieņēmumu un izdevumu pārskatu izdrukas.

Ja uzņēmumā tiek izmantots elektroniskais kases aparāts (EKA), tad ir jāievieš arī kases aparāta žurnāls, kurā iereģistrē informāciju katras dienas beigās, balstoties uz Z pārskata datiem. Šo Z pārskatu ielīmē kases aparāta žurnālā hronoloģiskā secībā. Ja kases aparāta žurnālu reģistrē elektroniski, tad atsevišķi ir jāievieš Z pārskatu reģistrs, kurā tiek ielīmēti izdrukātie Z pārskati, tos numurējot pēc kārtas. Z pārskatu parasti izdrukā darbadienas beigās.

MK noteikumu Nr. 584 „ Kases operāciju uzskaites noteikumi" 22.punkts nosaka, ka no kases drīkst izmaksāt skaidru naudu, pamatojoties uz izmaksu sarakstu, ja tiek izmaksāta darba alga vai cita veida atlīdzība saistībā ar darbu, kompensācijas un citas normatīvajos aktos paredzētās izmaksas uzņēmuma darbiniekiem, avanss darbinieku komandējuma vai darba

[63] Sundukova Z. *Uzņēmējdarbības līdzekļu un to veidošanas avotu uzskaite un novērtēšana*. Rīga, RTU Izdevniecība, 2011. 105.lpp

brauciena izdevumiem, regulāri izmaksājamās kompensācijas vai citi tamlīdzīgi maksājumi. Izmaksu sarakstā obligāti jābūt uzņēmuma vadītāja un atbildīgā grāmatveža parakstiem par atļauju izmaksāt skaidro naudu, izsniedzamās skaidrās naudas kopsummai, izteiktai ar vārdiem un ciparіem, izmaksāšanas termiņam un pārējiem nepieciešamajiem attiecīgā dokumenta un uzņēmuma rekvizītiem. Jāatcerās, ka skaidrās naudas darījumi mēneša ietvaros ar vienu partneri nedrīkst pārsniegt 7200 euro apmēru, neatkarīgi no tā, vai darījums tiek veikts vienā operācijā vai vairākās. Savukārt, visi darījumi ar nodokļu maksātājiem, kas notikuši iepriekšējā mēnesī un pārsniedz 1500 euro, gan maksātājam, gan saņēmējam katra mēneša 15.datumā ir jādeklarē Valsts ieņēmumu dienestā. Ja skaidrās naudas darījumi vienā operācijā ar fiziskām personām pārsniedz 3000 euro, tad šie darījumi par iepriekšējo pārskata gadu jādeklarē līdz taksācijas gada 1.februārim.[64] Ir pieņemts, ka nepastāv nekādi ierobežojumi, kā izlietot skaidro naudu, piemēram, nosakot, ka šī nauda jāizlieto konkrētam mērķim. Ja šādi ierobežojumi naudai pastāv, tad to jau klasificē kā finanšu ieguldījumus.[65] Galvenie skaidrās naudas darījumu grāmatojumi:

1) Kasē saņemta nauda par preču vai pakalpojumu realizāciju:
   D Kase (2610) – pārdošanas cena ar PVN
   K Ieņēmumi no pamatdarbības (6110) – pārdošanas cena bez PVN
   K Norēķini par PVN (5721) – PVN summa
2) Dienas naudas ieņēmumu kopsumma no EKA žurnāla:
   D EKA kases konts (piemēram, 2611) – dienas ieņēmumi ar PVN
   K Ieņēmumi no pamatdarbības (6110) – dienas ieņēmumi bez PVN
   K Norēķini par PVN (5721) – PVN summa
3) Kasē saņemta nauda no elektroniskā kases aparāta:
   D Kase (2610)
   K EKA kase (2611)
4) Naudu no kases iemaksā norēķinu kontā:
   D Norēķinu konts (2620)
   K Kase (2610)
5) No kases izmaksāta darba alga:
   D Norēķini par darba algu (5610)
   K Kase (2610)

[64] LR Likums *Par nodokļiem un nodevām.* 30.pants 1., 7.punkts. Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=33946 (skatīts 05.05.2015.)
[65] Ketz J. E. *Bridge accounting. Procedures, Systems, and Controls*. New York: John Wiley & Sons, Inc., 2001. pp. 23

6) Izsniegts avanss norēķinu personām:

   D Norēķini par prasībām pret personālu un īstermiņa aizdevumi personālam (2380)

   K Kase (2610)

Mūsdienās, kā norēķinu veidu, plaši izmanto bezskaidrās naudas norēķinus. Šādām darbībām ir atvērts norēķinu konts bankā. Norēķinu konts ir uzņēmuma konts bankā, kur glabājas uzņēmuma brīvie naudas līdzekļi, kur tiek ieskaitīta un pārskaitīta nauda. Bezskaidras naudas norēķini ir naudas norēķini, izmantojot ierakstus banku kontos, kad naudu noraksta no maksātāja konta un ieskaita saņēmēja kontā.[66] Lai tas notiktu, uzņēmumam bankā jāiesniedz maksājuma uzdevums. Maksājuma uzdevums ir maksātāja rakstisks rīkojums bankai par naudas summas noņemšanu no norēķinu konta un ieskaitīšanu saņēmēja kontā.[67] Parasti to ir iespējams veikt internetbankā. Uzņēmums pats izvēlas, kurā bankā vēlas atvērt norēķinu kontu, kā arī cik bankās vēlas tos atvērt. Atverot bankas kontu, jānoslēdz līgums ar banku, kurā ir atrunāti arī dažādi maksājumi. Parasti banka nosaka, ka uzņēmumam jāveic maksājumi par norēķina kontu atvēršanu, par šī konta apkalpošanu katru mēnesi, par komisijas maksu par katru apstrādāto dokumentu, kā arī par konta izraksta izsniegšanu. Balstoties uz bankas izrakstu, uzņēmums uzskaita un iegrāmato bezskaidrās naudas darījumus. Šajā gadījumā bankas konta izraksts uzskatāms par attaisnojuma dokumentu. Galvenie bezskaidrās naudas darījumu grāmatojumi:

1) No pircējiem saņemta samaksa par pārdotajām precēm vai sniegtajiem pakalpojumiem:

   D Norēķinu konts bankā (2620)

   K Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem (2310)

2) Samaksāts par piegādātajām precēm vai saņemtajiem pakalpojumiem:

   D Norēķini ar piegādātājiem un darbuzņēmējiem (5310)

   K Norēķinu konts bankā (2620)

3) Samaksāta darba alga:

   D Norēķini par darba algu (5610)

   K Norēķinu konts bankā (2620)

4) Pārskaitīti nodokļi valsts kasē:

   D Attiecīgais nodokļu konts (5721, 5722 u.c.)

   K Norēķinu konts bankā (2620)

[66] Soopa A., Mārāne I., Martemjanova E., Mežaraupe V., Grandāne M. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga, SIA Izdevniecība RaKa, 2004. 20.lpp

[67] Kvēle V. *Grāmatvedības jēdzienu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga, Izdevniecība Avots, 2005. 119.lpp

Akreditīvs ir naudas dokuments, kurā viena kredītiestāde (piemēram, banka) uzdod citai kredītiestādei izmaksāt tajā norādīto summu.[68] Akreditīvs ir domāts norēķiniem tikai ar konkrētu piegādātāju, līdz ar to nedrīkst mainīt ne summu, ne termiņu, ne preces nosaukumu. Tas ir iesniedzams savā bankas filiālē līdzīgi maksājuma uzdevumam, un banka paziņos piegādātāja bankai, ka nauda ir saņemta maksājumam. Kad piegādātājs izpilda līgumu, viņš iesniedz savai bankas filiālei darījumu apstiprinošus dokumentus (pavadzīmes, pieņemšanas – nodošanas aktus un tamlīdzīgus dokumentus) un uz šo dokumentu pamata banka ieskaita piegādātāja kontā viņam pienākošos atlīdzību.[69]

Arī naudas līdzekļiem ir jāveic inventarizācija. Skaidrās naudas inventarizāciju veic uzņēmuma kasē, kā arī EKA kasē. Veicot inventarizāciju, pārskaita visas naudas zīmes atsevišķi un atspoguļo inventarizācijas aktos un sarakstos, uzrādot valūtas banknošu un monētu skaitu gan pēc to nomināliem, gan to kopējo summu. Inventarizācijas aktos uzrāda arī naudas daudzumu pēc grāmatvedības uzskaites datiem, salīdzinot, vai faktiskā naudas summa atbilst norādītajiem datiem. Tādējādi var noteikt, vai nav radies naudas pārpalikums vai iztrūkums.

Veicot inventarizāciju bezskaidrai naudai, uzņēmums ar banku savstarpēji saskaņo salīdzināšanas aktus, kuros norāda gan bankas, gan uzņēmuma rekvizītus un naudas atlikumus. Uz šo dokumentu pamata uzņēmums sastāda inventarizācijas aktu.[70]

---

[68] Kvēle V. *Grāmatvedības jēdzienu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga, Izdevniecība Avots, 2005. 17.lpp

[69] Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga, SIA Izglītības soļi, 2004. 120.lpp

[70] Mālderis G. *Inventarizācijas*. Rīga, Biznesa augstskola Turība, 2005. 37. - 38.lpp

2. SIA „AUTO” UZŅĒMUMA RAKSTUROJUMS

2.1. Vispārējs uzņēmuma raksturojums

Mūsdienās ļoti lielai sabiedrības daļai ir grūti iedomāties savu ikdienu bez personīgā automobiļa – ar to mēs varam aizbraukt praktiski visur kur un kad vien vēlamies. Auto īpašnieki jūtas brīvi un neatkarīgi, nav nepieciešams rēķināties ar kādu citu cilvēku vai sabiedrisko transportu, lai nokļūtu galamērķī sev vajadzīgajā laikā. Tāpēc gadu gaitā automašīnu ražošana ir stipri attīstījusies. Tāpat ir attīstījies lietoto automašīnu tirgus, jo jauna auto iegāde ir diezgan dārga, ne visi cilvēki to var atļauties, tāpēc laba alternatīva ir iegādāties lietotu auto. Taču iegādājoties lietotu automašīnu, ir jārēķinās, ka tai ātrāk un, iespējams, arī biežāk būs nepieciešams remonts, jo daudzas rezerves daļas jau varētu būt nolietojušās. Arī uzņēmums SIA „Auto” jau daudzus gadus nodarbojas ar lietotu automašīnu tirdzniecību, kā arī ar automašīnu remonta pakalpojumu veikšanu.

Uzņēmums SIA „Auto” dibināts 1994.gada maijā, to reģistrējot Latvijas Republikas Uzņēmuma Reģistrā. 2004.gadā tas pārreģistrēts Komercreģistrā. SIA „Auto” ir viena īpašnieka uzņēmums, kurš ir arī valdes loceklis. Jau kopš dibināšanas sākuma tas atrodas Talsu novadā, „Liepās”.

Uzņēmuma pamatdarbība ir automašīnu remonts un lietotu automašīnu realizācija. Laikam ejot, uzņēmums ir attīstījies un darbojas dažādās sfērās. Kopš 2004.gada pie pamatdarbības pieskaita arī jaunu un lietotu rezerves detaļu tirdzniecību, nolietotu automašīnu norakstīšanu, un kopš 2010.gada arī transporta pakalpojumus. Papildus pamatdarbībai uzņēmums nedaudz nodarbojas arī lauksaimniecības sfērā, turot un pārdodot savvaļas govis, un pārdodot sienu, kā arī nekustamo īpašumu tirgū, izīrējot un pārdodot dzīvokļus. Ar lietotu automašīnu tirdzniecību, remontu un rezerves daļu tirdzniecību uzņēmums nodarbojas savā juridiskajā adresē Talsu novadā, „Liepās”, savukārt nolietotu transportlīdzekļu pārstrādes uzņēmums atrodas apmēram 5 km attālumā Talsu novadā ar nosaukumu „Ozoli”. Ar transporta pakalpojumiem uzņēmums pārsvarā nodarbojas Rīgā, kur arī dzīvo strādājošie šoferi.

SIA „Auto” auto laukums ir viens no lielākajiem Talsu novadā. Lai arī uzņēmums atrodas 15 km no Talsiem, tas ir konkurētspējīgs ar citiem Talsu pilsētas auto laukumiem, jo tajā ir pieejamas automašīnas dažādu klientu vēlmēm. Uzņēmums ir arī viens no lielākajiem nolietotu automašīnu norakstīšanas uzņēmumiem Kurzemes apgabalā. Klientu loks sastāv ne tikai no Talsu novada iedzīvotājiem, bet arī no blakus novada un pagastiem – Kuldīgas,

Tukuma, Ventspils un citiem. Klienti mēdz ierasties arī no Vidzemes un Latgales, kā arī no Igaunijas, Lietuvas un citām valstīm. Ar transporta pakalpojumiem nopietnāk uzņēmums sāka nodarboties 2010.gadā – veicot kravas pārvadājumus būvmateriālu vairumtirdzniecības uzņēmumiem. Taču jau iepriekš uzņēmums piedāvāja evakuatora pakalpojumus, ar kuru iespējams pārvadāt vienu automašīnu, piemēram, uz remontu. Tāpat uzņēmumā ir iespējams iznomāt mašīnu uz pāris dienām, ja savējā automašīna ir nodota remontam. Pieņemot nolietotās automašīnas, uzņēmumam ir iespēja arī nodot metāllūžņus, tādējādi iegūstot papildus peļņu. Lai uzņēmums drīkstētu pieņemt nolietotus automobiļus un tos turēt savā teritorijā, ir nepieciešama atļauja no Valsts Vides dienesta. Uzņēmumam ir obligāti jānodrošina, lai vieta, kur tiek turēti šie transportlīdzekļi, būtu nobruģēta vai betonēta, lai augsnē nenonāktu ķīmiskās vielas no automašīnām, piemēram, eļļa. Tāpat uzņēmumam ir vajadzīga speciāla atļauja, lai šos metāllūžņus drīkstētu nodot attiecīgai iestādei. Uzņēmums ir reģistrējies CSDD un tam ir dota atļauja norakstīt nolietotos transportlīdzekļus.

Pārsvarā automašīnas pārdošanai tiek iegādātas Vācijā, līdz ar to uzņēmumam šo gadu laikā ir radusies sadarbība jau ar vairākiem Vācijas auto tirgotājiem. Taču savas automašīnas uz laukumu liek pārdošanai arī paši klienti, ar kuriem tiek noslēgti komisijas līgumi un automašīnas tiek piereģistrētas uzņēmuma uzskaites reģistros. Kad kāds iegādājas automašīnu, kuru uz laukuma ir uzlicis klients, uzņēmums saņem noteiktu komisijas samaksu par tās pārdošanu. Šādu iespēju izmanto daudz klientu, jo nereti tā ir iespēja ātrāk un veiksmīgāk pārdot savu automašīnu.

Uz 01.01.2015. reģistrētie (uzskaitē esošie) transportlīdzekļi

Novadi, pilsētas	Vieglie	Kravas	Autobusi	Motocikli un tricikli	Piekabes un puspiekabes	Kvadricikli	Mopēdi	Kopā
KOPĀ	**657799**	**83205**	**4845**	**19807**	**64595**	**1140**	**26615**	**858006**
VENTSPILS	11772	1263	98	367	991	19	320	**14830**
VENTSPILS NOVADS	4309	433	7	154	480	14	228	**5625**
KULDĪGAS NOVADS	4920	477	3	123	550	11	229	**6313**
KULDĪGAS NOVADS, KULDĪGA	3715	437	34	110	410	2	217	**4925**
TALSU NOVADS	7176	635	12	198	646	12	394	**9073**
TALSU NOVADS, TALSI	3397	491	65	85	396	6	137	**4577**
TUKUMA NOVADS	4301	431	9	114	363	4	257	**5479**
TUKUMA NOVADS, TUKUMS	5847	744	53	179	596	5	269	**7693**

*2.1.att.***Reģistrētie (uzskaitē esošie) transportlīdzekļi uz 01.01.2015. Talsu un tā tuvākajos novados (vienības)**[71]

[71] Ceļu Satiksmes Drošības Direkcija. *Transportlīdzekļu sadalījums pa pilsētām un novadiem.* Pieejams: http://csdd.lv/lat/noderiga_informacija/statistika/transportlidzekli/?doc=529 (skatīts 08.05.2015.)

Kā redzams 2.1.attēlā, uz 01.01.2015. Talsos ir reģistrēti 4577 transportlīdzekļu, no kuriem 3397 ir vieglie automobiļi. Talsu novadā ir reģistrēti 9073 transportlīdzekļu, no kuriem 7176 ir vieglie automobiļi. Visi šo transportlīdzekļu īpašnieki ir potenciālie SIA „Auto" klienti. Šajā tabulā ir parādītas arī tuvākās pilsētas un novadi, no kuriem ir lielākā iespēja, ka automašīnu īpašnieki izvēlēsies tieši SIA „Auto" servisa pakalpojumus, tāpēc uzņēmumam vienmēr jābūt gatavam konkurēt ar apkārtesošajiem servisiem.

Lietotu automašīnu tirgus Latvijā attīstās un uzlabojas, par to liecina arī dati CSDD par pirmo reizi reģistrētajiem vieglajiem automobiļiem.

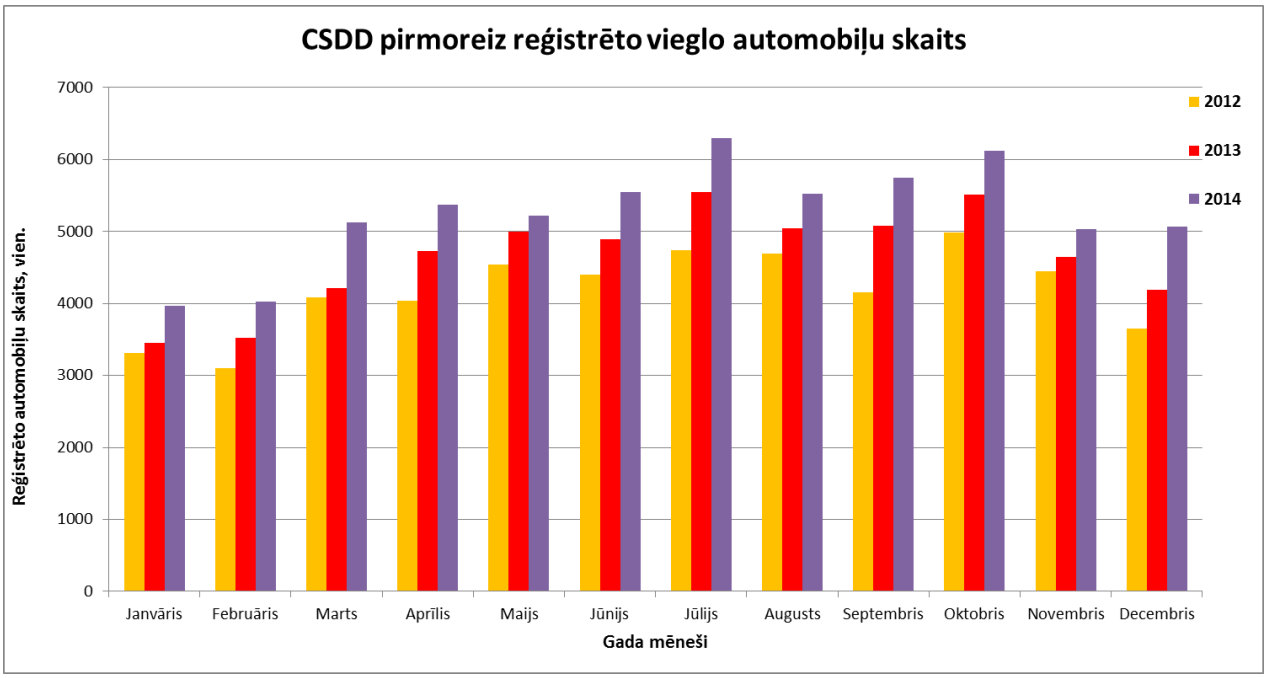

2.2.att. **CSDD pirmoreiz reģistrēto vieglo automobiļu skaits no 2012.-2014.gadam sadalījumā pa 12 gada mēnešiem (vienības)**[72]

Kā redzams 2.2. attēlā, katru gadu, salīdzinot konkrētos mēnešus, pieaug pirmoreiz reģistrēto vieglo automobiļu skaits. Tas nozīmē, ka iedzīvotāji iegādājas arvien vairāk jaunu mašīnu, tātad pieaug pieprasījums arī pēc lietotajām automašīnām, jo arī tās var ietilpt šajā reģistrā. Visvairāk mašīnas tiek iegādātas vasarā, vismazāk – ziemā. Tas izskaidrojams ar to, ka ziemā cilvēkiem ir vairāk tēriņu – Ziemassvētku laiks, kā arī augsti komunālie maksājumi. Savukārt, sākoties pavasarim un siltajam laikam, cilvēkos rodas lielāka vēlme iegādāties ko jaunu. Šie rādītāji pozitīvi attiecas arī uz SIA „Auto" kā lietotu automobiļu tirgotājam.

[72] Ceļu Satiksmes Drošības Direkcija. *Reģistrēto transportlīdzekļu skaits.* Pieejams: http://csdd.lv/lat/noderiga_informacija/statistika/transportlidzekli/?doc=528 (skatīts 08.05.2015.)

Uzņēmumā 2014.gadā bija nodarbināti 24 darbinieki, no kuriem septiņi ir autoatslēdznieki, auto tāmētājs, auto servisa un veikala vadītājs, pārdevējs, kasiere - lietvede, grāmatvede un citu amatu pārstāvoši darbinieki. Uzņēmuma darbinieku organizatoriskā struktūra ir attēlota 2.3.attēlā.

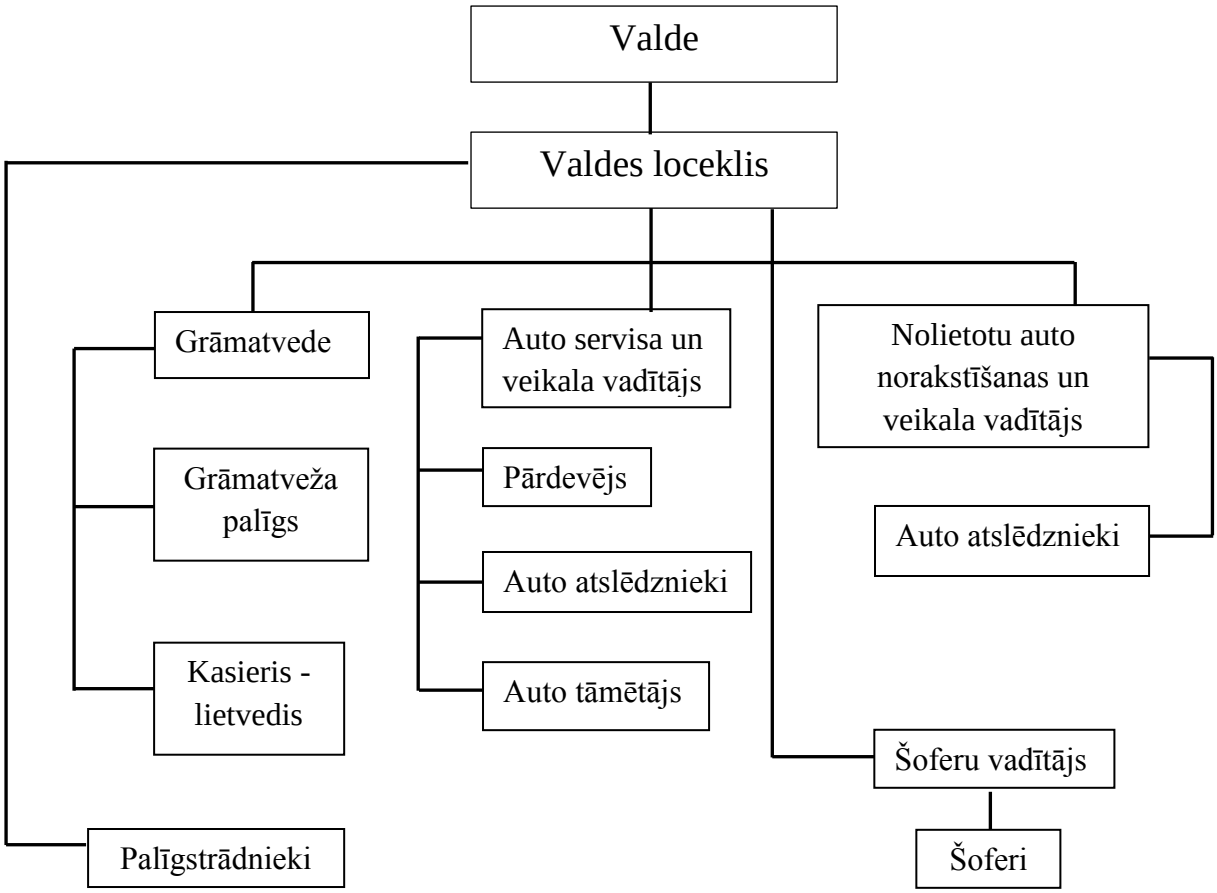

2.3.att. **SIA „Auto" uzņēmuma personāla struktūra**

Uzņēmuma valdes loceklim ir pakļauti 4 galvenie darbinieki – grāmatvede, auto servisa un veikala vadītājs, nolietotu auto norakstīšanas un veikala vadītājs, kā arī šoferu vadītājs. Valdes loceklis ir arī uzņēmuma direktors. Grāmatvedei ir pakļauts grāmatveža palīgs un kasiere – lietvede, kura darbojas veikalā, apkalpojot klientus pie kases, izrakstot klientiem pavadzīmes, kā arī ievadot programmā saņemtās pavadzīmes. Autoservisa un veikala vadītājs vada autoservisa darbību, pieņemot klientus un norādot auto atslēdzniekiem kuras mašīnas attiecīgajā laikā ir jāremontē, kā arī rūpējas par rezerves daļu iegādi. Viņam ir pakļauts veikala pārdevējs, kurš arī rūpējas, lai veikalā būtu rezerves daļas, kā arī pieņem klientus, kuri ir ieradušies uz automašīnas remontu. Autoservisa un veikala vadītājam ir pakļauti arī auto atslēdznieki un auto tāmētājs. Savukārt, nolietotu auto norakstīšanas un veikala vadītājs pieņem nolietotos auto uzņēmumā un pārdod automašīnu rezerves daļas, kuras ir iegūtas no

norakstītajiem auto. Viņam ir pakļauti autoatslēdznieki, kuri izjauc nolietotās automašīnas, saglabājot izmantojamās rezerves daļas. Uzņēmuma valdes loceklim ir pakļauts arī šoferu vadītājs, kurš organizē transporta pakalpojumus Rīgā. Šoferu vadītājam ir pakļauti pārējie 4 šoferi. Kā arī valdes loceklim ir pakļauti palīgstrādnieki, kuri paveic dažādus citus darbus, piemēram, novāc sienu vasaras laikā vai iztīra darba telpas. Pēc autores domām uzņēmums ir pietiekami liels un noslogots, īpaši automašīnu servisā, ka tam pietrūkst darbinieku, lai uzņēmuma darbība noritētu veiksmīgāk. Šobrīd daudz darba padara arī uzņēmuma vadītājs, piemēram, sagādājot rezerves daļas, kuras nav pieejamas veikalā, tādējādi jābrauc tām pakaļ uz Talsiem. Tāpat reizi nedēļā pēc rezerves daļām tiek braukts uz Rīgu, arī to bieži dara uzņēmuma vadītājs. Autore uzskata, ka arī grāmatvedības daļa ir diezgan noslogota, jo uzņēmums šobrīd jau ir plaša profila uzņēmums, kurš darbojas dažādās sfērās, līdz ar to ir jāpārzina dažādas grāmatvedības prasības atbilstoši nozarei, kā arī likumdošana. Uzņēmuma grāmatvede vairakkārt ir uzsvērusi, ka uzņēmumam būtu nepieciešams jurists, kas palīdzētu izprast likumdošanu un tās prasības, kā arī noteikti noderētu citos jautājumos.

Šobrīd uzņēmumam ir nepabeigtā celtniecība - uzņēmums ceļ atpūtas un sporta kompleksu pie jūras –, tātad vēl vairāk paplašinās. Tas nozīmē, ka būs vajadzīgi jauni darbinieki, tāpat arī grāmatvedībai būs vairāk darba – atkal jauna nozare un jauna likumdošana. Autore piekrīt uzņēmuma grāmatvedes viedoklim par to, ka ir vajadzīgs jurists, kas spētu „iztulkot" likumus un palīdzēt ar tiem saistītajos jautājumos. Pēdējā laikā uzņēmumā arī netiek nodrošināta darbinieku izaugsmes iespējas – neviens no uzņēmuma darbiniekiem nedodas uz semināriem, lai pastiprinātu esošās un iegūtu jaunas zināšanas. Visas zināšanas darbinieki iegūst pašmācības ceļā. Pēc autores domām, uzņēmumam vajadzētu atbalstīt darbiniekus un apmaksāt seminārus vismaz reizi ceturksnī, jo ne vienmēr pašmācības ceļā iegūtās zināšanas ir pietiekamas un atbilstošas uzņēmuma vajadzībām. Tas attiecas gan uz grāmatvedības jautājumiem, jo uzņēmuma darbībā nepārtraukti ienāk jaunas nozares, kuras jāapgūst, gan arī uz auto atslēdzniekiem, jo, piemēram, darbinieks, kurš nodarbojas ar automašīnu problēmu diagnosticēšanu, mācās arī mājās un meklē informāciju, kas parasti ir svešvalodā, veltot tam savu brīvo laiku.

Uzņēmumam ir izveidota sava mājas lapa, kurā ir pieejama informācija gan par automašīnām, kas tiek pārdotas, gan par pieejamām rezerves daļām, kuras tiek iegūtas no nolietoto auto norakstīšanas. Kopš 2008.gada uzņēmums sludinājumus par automašīnām ievieto arī portālā www.ss.lv, kā arī auto žurnālā „Auto Moto", kas gan autorei nešķiet īpaši efektīvs un racionāls reklāmas veids, jo mūsdienās informācijas sistēmas ir tik ļoti attīstījušās, ka visa informācija ir pieejama internetā. Pie tam, žurnāls veikalā ir jāiegādājas par noteiktu samaksu, kamēr internetā šos sludinājumus ir iespējams apskatīties par velti.

Uzņēmums grāmatvedības uzskaitei izmanto grāmatvedības programmu „Tildes Jumis”, kas, kā apgalvo pats programmas izstrādātājs, ir Latvijā visplašāk lietotā sistēma un labāk vērtētais grāmatvedības risinājums maziem un vidējiem uzņēmumiem. Uzņēmumam ir iegādāta derīga licence par šīs grāmatvedības programmas izmantošanu. Taču paralēli datorprogrammai, grāmatvede atsevišķus procesus pieraksta arī papīra formātā, piemēram, kad un kam ir pārskaitīta nauda no norēķinu konta, jo grāmatvede ir vecāka gadagājuma cilvēks, kuram ir grūtāk iestrādāties ar mūsdienu tehnoloģijām un nerodas uzticība par datu ticamību un pareizību.

2.2. Uzņēmuma apgrozāmo līdzekļu struktūra un finanšu rādītāji

2014.gadā uzņēmuma neto apgrozījums sastādīja 547950 euro. No tā ieņēmumi no transporta pakalpojumiem sastādīja 155004 euro, automašīnu rezerves daļu tirdzniecība, remonta un transporta pakalpojumi sastādīja 276562 euro, ieņēmumi no metāllūžņu pārdošanas – 25800 euro un lietotu auto tirdzniecība – 90584. Neto apgrozījuma procentuālais sadalījums pa darbības veidiem parādīts 2.4.attēlā.

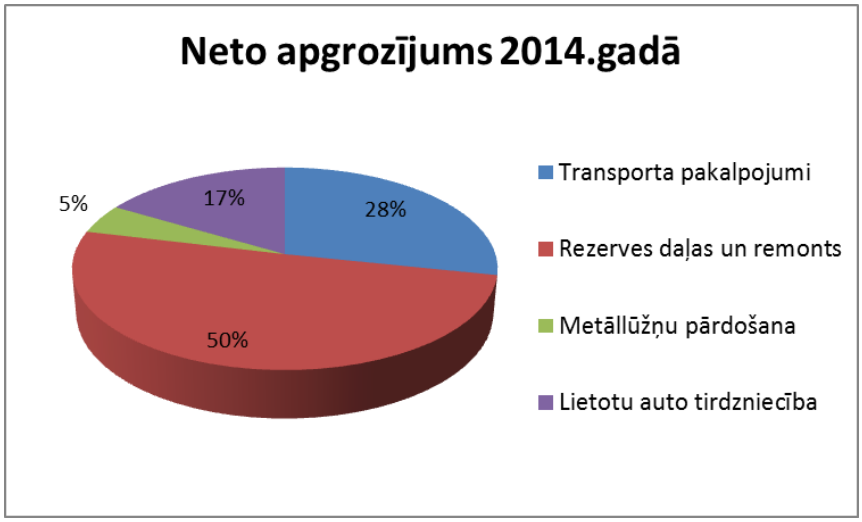

2.4.att. **SIA „Auto” neto apgrozījums 2014.gadā (%)**[73]

Lielāko daļu – pusi no neto apgrozījuma – sastāda rezerves daļu realizācija, remonta un transporta pakalpojumi (automašīnas noma un evakuators). Otrajā vietā ar 28% ierindojas transporta pakalpojumi Rīgas uzņēmumiem. Diemžēl lietotu auto tirdzniecība sastāda tikai 17% no kopējā neto apgrozījuma, lai gan tas ir viens no uzņēmuma pamatdarbības veidiem.

[73] Autores veidots attēls, izmantojot [29]

Autore uzskata, ka, lai gan pirmoreiz reģistrēto automašīnu skaits, kuros ietilpst arī lietotie auto, Latvijā pieaug, tomēr lietotu automašīnu cenas arī pieaug, taču algas Latvijā ir diezgan zemas, līdz ar to daudzi iedzīvotāji nevar atļauties iegādāties sev jaunu automašīnu, par prioritātēm izvirzot sev citas vajadzības un vēlmes. Kā arī tas ir tāpēc, ka uzņēmumā nav speciāls darbinieks, kurš nodarbotos tieši ar automašīnu pārdošanu un klientu piesaisti - to parasti dara uzņēmuma vadītājs, kuram arī ne vienmēr ir laiks, līdz ar to arī interese attiecīgo automašīnu pārdot. 5% no kopējā neto apgrozījuma sastāda metāllūžņu pārdošana.

Salīdzinot ar 2013.pārskata gadu, ir redzams, ka ir samazinājušies gan transporta pakalpojumi Rīgas apkaimē, gan arī lietotu auto tirdzniecības apjomi. Taču ir palielinājies apgrozījums no rezerves daļu pārdošanas un remonta pakalpojumiem, kā arī no metāllūžņu pārdošanas. Metāllūžņu pārdošanas apjoms ir palielinājies, jo ir palielinājies nolietoto automašīnu skaits, kuras ir nodotas norakstīšanai. Neto apgrozījuma sadalījums pa darbības veidiem 2013.gadā ir parādīts 2.4.attēlā.

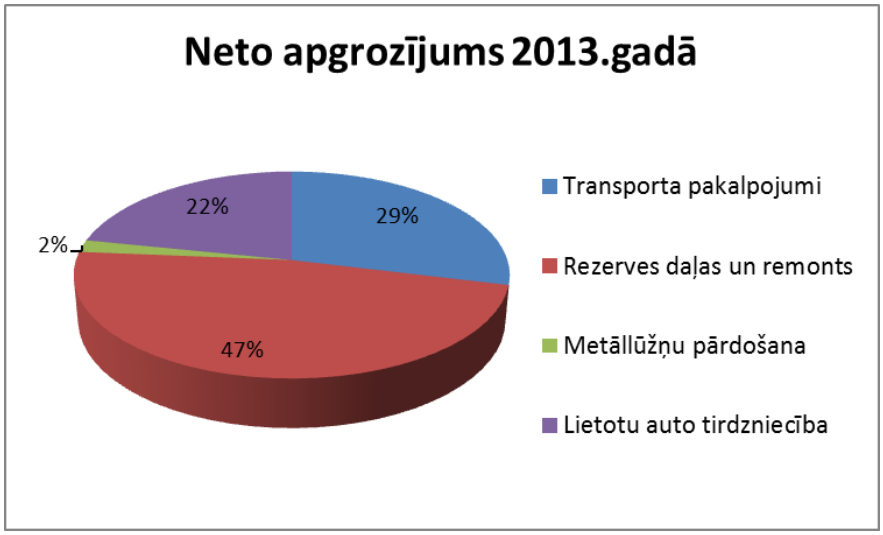

2.4.att. **SIA „Auto" neto apgrozījums 2013.gadā (%)**[74]

Lai novērtētu, cik konkurētspējīgs un pastāvīgs ir uzņēmums, tam jāveic finanšu analīze. Aprēķinus veica pati autore, izmantojot uzņēmuma 2012., 2013. un 2014.gadu bilances (aktīvu un pasīvu posteņus) un peļņas vai zaudējumu aprēķinus, kuri iekļauti gada pārskatos. Aprēķinam izmantoti dati euro valūtā. Finanšu analīzes rezultāti redzami 2.1.tabulā.

[74] Autores veidots attēls, izmantojot [28]

2.1.tabula

SIA „Auto" finanšu analīzes rezultāti 2012.-2014.gadam[75]

Rādītājs	**2012**	**2013**	**2014**
Neto apgrozījums	533677	541552	547950
Neto apgroz. pieauguma temps	1.39	1.01	1.01
Peļņa	58060	52608	60534
Pašu kapitāla īpatsvars kopējā kapitālā	79%	82%	86%
Aizņemtā kapitāla īpatsvars kopējā kapitālā	21%	18%	14%
Finanšu svira	27%	22%	16%
Pārdošanas rentabilitāte	13%	12%	13%
Kopējā likviditāte	2.83	2.94	3.42
Krājumu aprite	88 dienas	86 dienas	83 dienas
Debitoru aprite	9 dienas	13 dienas	15 dienas
Kreditoru aprite	24 dienas	19 dienas	20 dienas
Finanšu cikls	73 dienas	80 dienas	78 dienas

Pēc tabulas redzams, ka uzņēmuma neto apgrozījums un peļņa ir pieauguši, kas ir vērtējams pozitīvi. Neto apgrozījuma pieauguma temps pēdējos gados ir vienmērīgs. 2012.gadā tas ir bijis lielāks, jo šajā laikā uzņēmums, kā arī valsts ekonomika atkopās no ekonomiskās krīzes. Uzņēmumam ir pietiekams kapitāls, jo to sastāda 86% no kopējiem avotiem un tikai 14% sastāda saistību kapitāls, līdz ar to finanšu risks ir ļoti zems, kas ir pozitīvi. Kā arī redzams, ka tas ir krietni uzlabojies salīdzinot ar 2012.gadu. Pārdošanas rentabilitāte ir salīdzinoši zema – tikai 13%, lai arī paaugstinājusies attiecībā pret iepriekšējo gadu. Likviditātes rādītājs ir pārāk augsts. Šim rādītājam jābūt tuvāk 2, savādāk nav garantijas, ka uzņēmums spēs laikā nokārtot savas īstermiņa saistības. Tas nozīmē, ka uzņēmumam ir problēmas ar apgrozāmo līdzekļu pārvaldīšanu – nevajadzīgi daudz kapitāls ir investēts apgrozāmajos līdzekļos. Finanšu cikls ir diezgan liels – 78 dienas, taču to palielina krājumu aprites ilgums, jo tajos ietilpst automašīnas, kas uz auto laukuma mēdz stāvēt vairākus mēnešus vai pat gadus, kas ir pilnīgi iespējams šajā nozarē. Debitoru un kreditoru aprites ilgums ir pozitīvs – debitoriem 15 dienas, bet kreditoriem 20 dienas. Lai gan abu rādītāju aprites ilgums ir paaugstinājies par 1 dienu, finanšu cikls ir samazinājies, jo ir

[75] Autores veidota tabula, izmantojot [27], [28], [29]

samazinājies krājumu aprites cikls - tas nozīmē, ka automašīnas tiek pārdotas ātrāk, taču būtu jāpiestrādā pie pārdošanas stratēģijas, lai vairāk paātrinātu automašīnu realizāciju. Debitoru aprite un kreditoru aprite ir palielinājusies, savukārt finanšu cikls ir samazinājies. Kreditoru aprites pieaugums ir vērtējams pozitīvi, jo arī tā ietekmē samazinās finanšu cikls, kas dod iespēju pieaugt naudas rezervēm. Autore uzskata, ka uzņēmumam ir diezgan pozitīvi finanšu rādītāji, tikai būtu jāpiestrādā pie apgrozāmo līdzekļu pārvaldīšanas, lai samazinātu kopējās likviditātes rādītāju un paaugstinātu pārdošanas rentabilitāti, piemēram, izmaksājot dividendēs nesadalīto peļņu vai naudas rezerves ieguldot uzņēmuma attīstībā.

Apgrozāmo līdzekļu īpatsvars bilances aktīvā ir mazāks nekā ilgtermiņa ieguldījumu īpatsvars, turklāt tam ir tendence samazināties (skat. 2.5.attēlu).

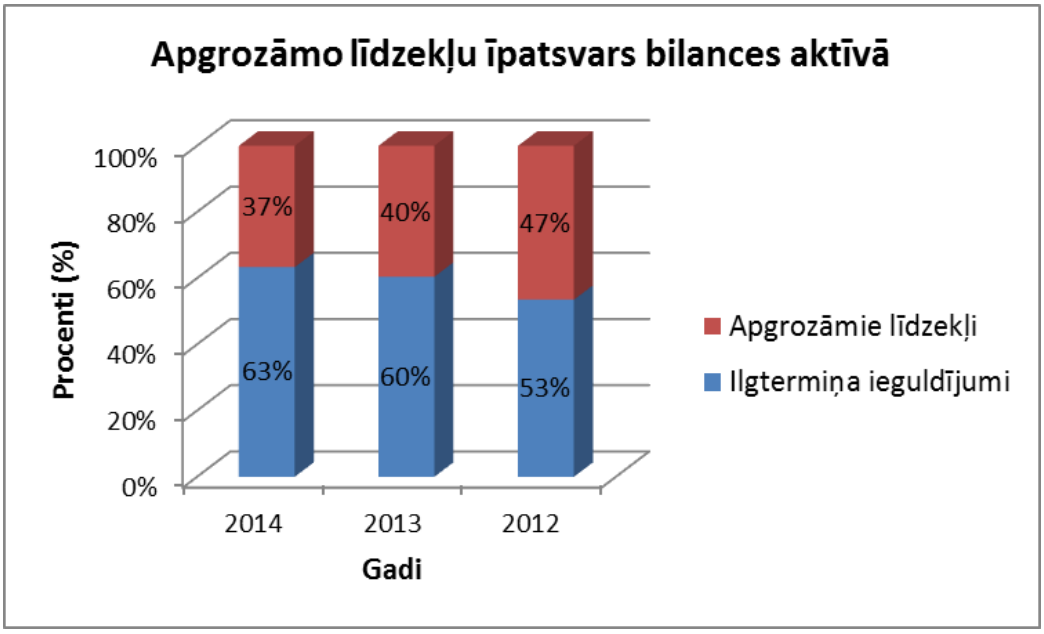

2.5.att. **SIA „Auto" apgrozāmo līdzekļu īpatsvars bilances aktīvā no 2012.-2014.gadam (%)**[76]

Ilgtermiņa ieguldījumi palielinās, tādējādi samazinot apgrozāmo līdzekļu īpatsvaru, jo uzņēmums ar 2012.gadu sāka nodarboties ar nekustamajiem īpašumiem – sāka iepirkt dzīvokļus zvērinātu tiesu izpildītāju rīkotajās izsolēs un tos izīrēt vai pārdot. Dzīvokļi pārsvarā tiek izīrēti, līdz ar to atzīti pamatlīdzekļu sastāvā, tādējādi palielinoties ilgtermiņa ieguldījumu īpatsvaram. Sākot izīrēt šos dzīvokļus, uzņēmumam radās arī lielāki debitoru parādi. Līdz ar to pieauga debitoru īpatsvars apgrozāmajos līdzekļos, īpaši 2013.gadā (skat. 2.6.attēlu).

[76] Autores veidots attēls, izmantojot [27], [28], [29]

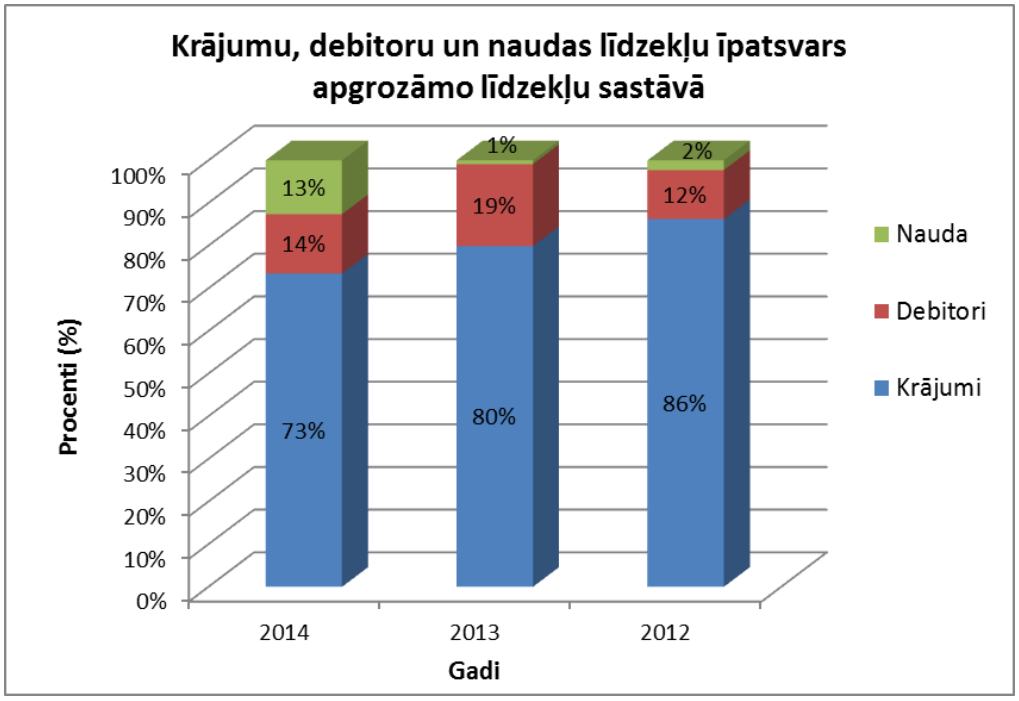

2.6.att. **SIA „Auto" krājumu, debitoru un naudas līdzekļu īpatsvars apgrozāmo līdzekļu sastāvā no 2012.-2014.gadam (%)**[77]

2013.gadā debitoru parādi visvairāk palielinājušies tieši dzīvokļu izīrēšanas dēļ, jo uzņēmumam vēl nav pietiekama pieredze ar īrnieku pārvaldību, līdz ar to ne visi debitori savas parādsaistības laicīgi apmaksāja, taču 2014.gadā ir redzams, ka šī tendence samazinās un debitoru īpatsvars apgrozāmo līdzekļu sastāvā ir mazāks. Tā kā ar katru gadu samazinās krājumu īpatsvars un 2014.gadā arī debitoru īpatsvars, naudas īpatsvars apgrozāmo līdzekļu sastāvā ir strauji pieaudzis. Tas nozīmē, ka uzņēmumam ir radušās naudas rezerves, kuras iespējams ieguldīt uzņēmuma attīstībā.

[77] Autores veidots attēls, izmantojot [27], [28], [29]

3. APGROZĀMO LĪDZEKĻU UZSKAITE UZŅĒMUMĀ SIA „AUTO”

3.1. Krājumu uzskaite

Tā kā SIA „Auto” nav ražošanas uzņēmums, bet gan tikai iepērk un pārdod preces, tad krājumi tiek uzskaitīti pēc periodiskās inventarizācijas metodes, tos uzreiz grāmatojot izmaksās. Tas nozīmē, ka krājumu bilances konti tiek izmantoti tikai gada beigās, lai koriģētu krājumu atlikumus. Krājumi bilancē tiek uzrādīti to iegādes pašizmaksā. Tā kā jaunu rezervju daļu iegāde un pārdošana atšķiras no lietotu rezervju daļu iegūšanu un pārdošanu, krājumiem tiek pielietotas abas novērtēšanas metodes, t.i., krājumi veikalā (jaunās rezerves daļas) tiek novērtētas, izmantojot vidējās svērtās cenas metodi, bet krājumi no „Ozoliem” (lietotās rezerves daļas) tiek novērtētas pēc FIFO metodes.

SIA „Auto” kontu plānā ir šādi krājumu bilances konti:

1) 2130 – Gatavie ražojumi un preces pārdošanai;
2) 2131 – Gatavie ražojumi un preces pārdošanai veikals;
3) 2132 – Nolietotie transporta līdzekļi;
4) 2135 – Lietotās rezerves daļas „Ozoli”;
5) 2140 – Nepabeigtie pasūtījumi;
6) 2150 – Auto realizācija pēc īpašo nodokļu kārtības;
7) 2190 – Avansa maksājumi par precēm;
8) 2210 – Produktīvie un darba dzīvnieki.

Šiem krājumu kontiem ir atbilstoši izmaksu (operāciju) konti:

1) 7110 – Izejvielu un materiālu iepirkšanas un piegādes izdevumi;
2) 7120 – Nolietoto auto iepirkšanas un piegādes izdevumi;
3) 7121 – Auto iegāde;
4) 7122 – Preču iepirkšanas un piegādes izdevumi Veikals;
5) 7123 – Lietotās rezerves daļas;
6) 7125 - Produktīvo dzīvnieku izdevumi;
7) 71101 – Rezerves daļas Rīgas mašīnām.

Pie uzņēmuma krājumiem var pieskaitīt gan jaunas, gan lietotas rezerves daļas automašīnām, automašīnas pārdošanai, nolietotos transporta līdzekļus, kā arī savvaļas govis. Kad tiek iegādātas jaunas rezerves daļas, piegādātāji izraksta pavadzīmi. Tā tiek ievadīta

programmā, katru preci ar atbilstošo kodu, daudzumu un cenu uzskaitot atsevišķi. Kad šo pavadzīmi nokontē, tā tiek iegrāmatota:

D Preču iepirkšanas un piegādes izdevumi Veikals (7122) – preču kopējā summa bez PVN

D Pievienotās vērtības nodoklis (5721) – PVN summa

K Norēķini ar piegādātājiem un darbuzņēmējiem (5310) – preču kopējā summa ar PVN

Pēc tam precēm tiek aprēķināta cena, par kādu tās tiks pārdotas veikalā, un tās tiek sakrāmētas plauktos un stendos. Autore ir novērojusi, ka ne vienmēr veikala darbinieki, saņemot preces, pārbauda tās, bet pavadzīmi paraksta uzreiz un tikai pēc tam apskata piegādātās preces. Bieži vien gadās, ka prece ir jāatgriež atpakaļ, jo tā neatbilst veiktajam pasūtījumam, vai arī nav piegādātas visas pasūtītās preces.

Kad autoservisam ir vajadzīga lietota rezerves daļa, tā parasti tiek iegūta no nolietotajiem transportlīdzekļiem, kas nodoti uzņēmumam. Diemžēl, kad tā tiek atvesta, netiek izveidota iekšējā pavadzīme, kas kalpotu kā attaisnojuma dokuments. To, ka detaļa ir iedota, uzskaita gan nolietoto transportlīdzekļu veikala vadītājs, gan arī autoservisa veikalā, bet tikai pierakstot uz lapas vai pašu izveidotā žurnālā. Tā kā uzņēmumam nav izveidota noliktavas uzskaite, pielietojot šādu praksi, krājumi netiek stingri uzskaitīti, līdz ar to ir iespējami krājumu zudumi. Pēc autores domām uzņēmumam būtu jāievieš iekšējās pavadzīmes, kuras vienmēr tiktu dotas līdzi lietotajai rezerves daļai, lai veicinātu stingrāku krājumu uzskaiti.

Nolietoto transportlīdzekļu iepirkšana tiek uzskaitīta kontā 7120 - „Nolietoto auto iepirkšanas un piegādes izdevumi". Par nolietotajiem transportlīdzekļiem parasti tiek samaksāts skaidrā naudā no uzņēmuma kases, tāpēc notiek šāds grāmatojums:

D Nolietoto auto iepirkšanas un piegādes izdevumi (7120)

K Kase (2610)

Ņemot vērā to, ka uzņēmums ir viens no lielākajiem uzņēmumiem Kurzemes novadā, kurš nodarbojas ar nolietotu transportlīdzekļu iegādi, ikdienā tiek pieņemtas diezgan daudz nolietotās automašīnas. Tam būtu vajadzīga atsevišķa noliktavas uzskaite, lai varētu pilnīgi un precīzi uzskaitīt, cik un kādas automašīnas ir pieņemtas. Tāpat, ja uzņēmumā būtu ieviesta noliktavas uzskaite, būtu vieglāk uzskaitīt kādas rezerves daļas no katras automašīnas ir iegūtas un kad tās tiek pārdotas. Autore uzskata, ka uzņēmumam būtu jāveic noliktavas uzskaite ne tikai nolietotajiem transportlīdzekļiem un to rezerves daļām, bet arī jaunajām rezerves daļām, jo šobrīd, visu uzreiz norakstot izmaksās, nevar izkontrolēt, cik daudz un kas ir iztērēts, un vai kāds to neizmanto savā labā.

Automašīnu iepirkšanai ir izveidots izdevumu konts 7121 – „Auto iegāde". Tā kā automašīnas tiek iegādātas ne tikai Latvijā, bet arī ārzemēs, tad ir izveidoti arī dažādi piegādātāju konti. Tā kā lietotās automašīnas tiek iegādātās no dažādiem pārdevējiem, tad ir iespējama situācija, ka automašīnai ir pievienotā vērtība un ir iespējams, ka automašīnu pārdod bez pievienotās vērtības nodokļa. Auto iegādi grāmato:

D Auto iegāde (7121)

D Pievienotās vērtības nodoklis (5721) – PVN summa, ja automašīna ir aplikta ar PVN nodokli

K Norēķini ar piegādātājiem un uzņēmējiem (5310) vai Kreditori ES valstīs (5340)

Kad uzņēmums izlēma iegādāties savvaļas govis, šie darījumi tika grāmatoti:

D Produktīvo dzīvnieku izdevumi – (7125)

K Norēķini ar piegādātājiem un uzņēmējiem (5310)

Šobrīd savvaļas govis netiek iepirktas, jo tās ir pietiekamā daudzumā, kā arī katru gadu piedzimst jauni teliņi. Šobrīd govis tikai tiek pārdotas. Arī produktīvo lopu gadījumā autore uzskata, ka vajadzētu ieviest nepārtraukto uzskaites metodi, jo, piedzimstot jaunam teliņam, tas uzreiz netiek uzskaitīts grāmatvedības datos. Lai arī ganāmpulkam ir atsevišķa uzskaite un reģistrs, ko pieprasa Ministru kabineta noteikumi, grāmatvedībā tie parādās tikai pārskata gada beigās.

Gada pārskata beigās uzņēmums veic krājumu inventarizāciju gan veikalā „Liepas", gan nolietoto transportlīdzekļu pieņemšanas vietā „Ozoli". Abās vietās inventarizāciju veic uzņēmuma vadītāja noteikta komisija, kurā ietilpst uzņēmuma vadītājs, grāmatvede un attiecīgās vietas veikala vadītājs. Inventarizācija notiek vienu reizi gadā un to veic tūlīt pēc pārskata gada beigām, t.i., pirmajās janvāra dienās. Inventarizācijā iegūtie dati tiek apkopoti inventarizācijas sarakstos 2 eksemplāros un tos paraksta visi inventarizācijas komisijas locekļi. Viens eksemplārs paliek veikalā „Liepās" vai „Ozolos", bet otri eksemplāri tiek nodoti grāmatvedībā. Inventarizācijas rezultāti tiek salīdzināti ar grāmatvedības datiem un, ja nepieciešams, grāmatvedības dati tiek koriģēti. Konstatējot krājumu vērtības izmaiņas, tiek veikti šādi grāmatojumi:

1) Ja krājumi ir palielinājušies:

   D Krājumu konts (2131, 2132, 2135, 2150)

   K Pirkto materiālu un preču vērtības izmaiņas (7190)

2) Ja krājumi ir samazinājušies:

   D Pirkto materiālu un preču vērtības izmaiņas (7190)

   K Krājumu konts (2131, 2132, 2135, 2150)

Praktiski tikai vienu reizi gadā ir iespējams konstatēt krājumu daudzumu un vai ir radušies to zudumi, tāpēc autore uzskata, ka inventarizācijas vajadzētu veikt biežāk, vismaz reizi pusgadā, jo krājumu daudzums ir pietiekami liels, ka tos nespēj izkontrolēt, veicot inventarizāciju tikai vienu reizi gadā.

3.2. Debitoru un pārdošanai turētu ilgtermiņa ieguldījumu uzskaite

SIA „Auto" debitori rodas, pārdodot automašīnas, veicot automašīnas remonta pakalpojumus, pārdodot preces, kā arī sniedzot komunālos pakalpojumus uz pēcapmaksu. Bieži tas ir nepieciešams, lai saglabātu savus pastāvīgos klientus brīžos, kad tiem nav iespēju samaksāt par precēm un pakalpojumiem uzreiz, īpaši tas ir ievērojams, veicot automašīnu remontu. Uzņēmumā debitori ir sadalīti šādos kontos:

1) 2310 – Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem;
2) 2320 – Saņemtais depozīts;
3) 2380 – Norēķini par prasībām un īstermiņa aizdevumi personālam;
4) 2381 – Citi avansieri;
5) 2399 – Pārējās iepriekš neklasificētās darbības;
6) 23100 – Norēķini ar pakalpojumu ņēmējiem.

Par automašīnu remontu maksāt vēlāk pārsvarā vēlas uzņēmumi. Fiziskas personas par savu automašīnu remonta pakalpojumiem norēķinās uzreiz, iemaksājot skaidru naudu kasē. SIA „Auto" jau ir izveidojies savs klientu loks, kuriem tiek izrakstītas pavadzīmes un tiek ļauts maksāt par remonta pakalpojumiem ar pēcapmaksu. Ar atsevišķiem uzņēmumiem, kuriem nav radusies tik liela uzticība, ir noslēgti līgumi drošībai. Veicot remontu, autoatslēdznieki rezerves daļas paņem no veikala, kuras pieraksta veikala darbinieki uz atsevišķām remontu lapām. Beidzot remontēt automašīnu, darbinieks aprēķina, cik stundas ir nostrādājis pie attiecīgās automašīnas un arī tas tiek piefiksēts remonta lapā. Šo remontu lapu kasiere – lietvede ievada programmā, izveidojot pavadzīmi. Tā tiek iegrāmatota:

D Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem (2310) – summa ar PVN

K Ieņēmumi no pamatdarbības (6110) – summa bez PVN

K Pievienotās vērtības nodoklis (5721) – PVN summa

Automašīnas tiek pārdotas gan skaidrā, gan bezskaidrā naudā. Ja automašīnas cena pārsniedz 7200 euro, tad skaidrā naudā darījumi nenotiek, līdz ar to automašīnas pircējs kļūst par uzņēmuma debitoru un viņam tiek izrakstīta pavadzīme, par kuru tuvākajā laikā nauda tiek ieskaitīta uzņēmuma kontā. Līdz naudas ienākšanas brīdim automašīna netiek atdota klientam, taču ir bijuši gadījumi, kad mašīna nonāk jaunā īpašnieka rokās, bet nauda tiek

pārskaitīta vēlāk. Līdz šim nav noticis tāds gadījums, kad automašīna būtu atdota jaunajam īpašniekam, bet nauda nebūtu samaksāta. Savukārt, citi cilvēki, kuri paši nespēj uzreiz atļauties samaksāt, automašīnas mēdz iegādāties, aizņemoties no dažādām kredītiestādēm, piemēram, no A/S „Mogo". Tādā gadījumā šī kredītiestāde kļūst par SIA „Auto" debitoru. Darījumus par automašīnām grāmato:

D Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem (2310) – automašīnas pārdošanas cena

K Ieņēmumi no pamatdarbības (6110) – automašīnas pārdošanas cena

K Pievienotās vērtības nodoklis (5721) – PVN summa, ja automašīna ir aplikta ar šo nodokli

SIA „Auto" sniedz arī transporta pakalpojumus būvniecības materiālu uzņēmumiem Rīgā un tās apkaimē. Katru pirmdienu tiek izrakstīta pavadzīme par iepriekšējā nedēļā veiktajiem transporta pakalpojumiem. Šo pavadzīmi grāmato:

D Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem (2310) – pakalpojumu summa ar PVN

K Ieņēmumi no transporta pakalpojumiem (6550) – pakalpojumu summa bez PVN

K Pievienotās vērtības nodoklis (5721) – PVN summa

Dažkārt klienti vēlas iegādāties uz pēcapmaksu arī dažādas rezerves daļas no nolietotajām un norakstītajām automašīnām, bet tas notiek salīdzinoši reti. Šādu praksi pārsvarā piekopj tikai ar juridiskām personām. Šos darījumus grāmato:

D Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem (2310) – rezervju daļu summa ar PVN

K Ieņēmumi no Konservu ceha (6112) – rezervju daļu summa bez PVN

K Pievienotās vērtības nodoklis (5721) – PVN summa

Pārdodot norakstīto automašīnu rezerves daļas, parējās automašīnas daļas ir nelietojamas, tāpēc tās tiek nodotas metāllūžņos, no kuriem uzņēmumam atkal rodas ieņēmumi. Metāllūžņi tiek nodoti un nosvērti, un pēc tam, balstoties uz svēršanas datiem, pavadzīmi par tiem izraksta pats SIA „Auto". To grāmato:

D Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem (2310) – nodoto metāllūžņu summa

K Ieņēmumi no metāllūžņu pārdošanas (6111) – nodoto metāllūžņu summa

Uzņēmumam tajos pašos „Ozolos" atrodas arī 4 dzīvokļi, kuri tiek izīrēti, apgādāti ar ūdeni un siltumenerģiju. Tāpat uzņēmums piegādā ūdeni arī citām apkārtesošajām mājām. Klienti katru mēnesi maksā noteiktu summu par šiem pakalpojumiem. Rēķini tiek izrakstīti mēneša beigās. Pakalpojumiem par ūdensapgādi tiek piemērota 21% likme, bet par apkuri – 12% likme, kuru nosaka Pievienotās vērtības likuma 42.pants. Kad rēķins par

komunālajiem pakalpojumiem tiek izrakstīts, tas tiek iegrāmatots:

D Norēķini ar pakalpojumu ņēmējiem (23100) – kopējā rēķinu summa

K Dzīvokļu saimniecības ieņēmumi – īre (6910) – īres maksa

K Ieņēmumi par ūdeni (6552) – summa par ūdens piegādes pakalpojumu

K Pievienotās vērtības nodoklis (5721) – PVN summa (21%)

K Ieņēmumi par apkuri (6553) – summa par siltumenerģijas pakalpojumu

K Pievienotās vērtības nodoklis (5721) – PVN summa (12%)

Šie 4 dzīvokļi uzņēmumam pieder un tiek izīrēti jau ilgāku laiku, taču 2012.gadā uzņēmums sāka pievērsties dzīvokļu izīrēšanai arī tuvākajās pilsētās. Par šiem dzīvokļiem rēķins par īri tiek izrakstīts jau mēneša sākumā par attiecīgo mēnesi, kuru dzīvos, lai nodrošinātos, ka īres maksa par nodzīvoto mēnesi tiešām tiks apmaksāta, jo īrnieki ir vēl jauni un uzņēmumam nezināmi. Kad tiek izrakstīts rēķins par dzīvokļu īri, tas tiek iegrāmatots:

D Norēķini ar pakalpojumu ņēmējiem (23100) – īres maksa

K Dzīvokļu saimniecības ieņēmumi – īre (6910) – īres maksa

Tā kā uzņēmumam pieder vairāki dzīvokļi, kuri tiek izīrēti, katru mēnesi tiek saņemti rēķini no apsaimniekotājiem un citu komunālo pakalpojumu sniedzējiem. Tie tiek iegrāmatoti kontos:

D Pārējās iepriekš neklasificētas darbības (2399) – rēķina summa

K Norēķini ar piegādātājiem ar īres dzīvokļiem (5311) – rēķina summa

Pēc tam par šīm summām rēķinu piestāda pats uzņēmums saviem īrniekiem, kurus iegrāmato sekojoši:

D Norēķini ar pakalpojumu ņēmējiem (23100) – komunālo pakalpojumu rēķina summa

K Pārējās iepriekš neklasificētas darbības (2399) – komunālo pakalpojumu rēķina summa

Līdz ar to konts 2399 kalpo kā starpkonts starp daudzdzīvokļu māju apsaimniekotājiem un uzņēmuma īrniekiem. Pēc autores domām, konta 2399 nosaukumu no „Pārējās iepriekš neklasificētās darbības" varētu nomainīt uz nosaukumu „Starpkonts par komunālajiem pakalpojumiem", lai būtu skaidri saprotams, kas šajā kontā tiek iegrāmatots.

Gan pavadzīmju, gan rēķinu apmaksas termiņš ir 10 dienas no izrakstīšanas brīža. Kad debitori apmaksā rēķinus, tos grāmato:

D Naudas līdzekļi (kase 2610 vai norēķinu konts 26233) – saņemtā naudas summa

K Norēķini ar pakalpojumu ņēmējiem (23100) – saņemtā naudas summa

Konts „Norēķini par prasībām un īstermiņa aizdevumi personālam" (2380) ir bieži izmantots konts uzņēmumā. Šajā kontā figurē 1 norēķinu persona – uzņēmuma direktors. Viņš sagādā gan nepieciešamās rezerves daļas automašīnu remontiem, gan celtniecības materiālus jaunajam sporta un atpūtas kompleksam, gan arī kancelejas preces. Avansa summas tiek

izsniegtas vairākas reizes mēnesī, atkarībā no tā, cik ātri tiek iztērētas. Šajā gadījumā, kad uzņēmums izsniedz avansu, to grāmato:

D Norēķini par prasībām un īstermiņa aizdevumi personālam (2380) summa

K Kase (2610)

Mēneša beigās grāmatvedībā tiek iesniegts avansa norēķins, kuram ir pievienoti attaisnojuma dokumenti (parasti tie ir čeki) un neiztērētā avansa summa tiek atdota atpakaļ uzņēmumam. Tad tiek veikts grāmatojums:

D Kase (2610)

K Norēķini par prasībām un īstermiņa aizdevumi personālam (2380)

Otra avansu norēķinu persona ir Rīgas šoferu vadītājs, viņam ir piešķirts konts 2381 – Citi avansieri. Šai norēķinu personai ir tādi paši nosacījumi kā uzņēmuma vadītājam. Tā kā uzņēmumam SIA „Auto" ir divi pastāvīgi avansieri, autore ieteiktu kontam 2380 „Norēķini par prasībām un īstermiņa aizdevumi personālam" izveidot divus analītiskos kontus, kur viens, piemēram, 2381 tiktu nosaukts kā „Norēķini par prasībām un īstermiņa aizdevumi direktoram", bet otrs – 2382 tiktu nosaukts kā „Norēķini par prasībām un īstermiņa aizdevumi šoferu vadītājam".

Pagaidām uzņēmums nenosaka šaubīgos debitoru parādus un tiem nav izveidoti uzkrājumi, taču autore uzskata, ka uzņēmumam būtu nepieciešams to izdarīt, jo ir atsevišķi dzīvokļu īrnieki, kuri nevēlas godprātīgi apmaksāt izrakstītos rēķinus, līdz ar to uzņēmumam rodas lielāki debitoru parādi. Īpaši tas bija jūtams 2013.gadā, bet 2014.gadā tomēr daži īrnieki parādus apmaksāja, līdz ar to debitoru parādi vairs nebija tik daudz kā iepriekšējā pārskata gadā, taču vienmēr nevar paļauties uz to, ka vēlākā laikā šie parādi tiks atgūti.

Konts „Pārdošanai turēti ilgtermiņa ieguldījumi (2710) uzņēmumam radās, kad tas sāka nodarboties ar nekustamo īpašumu pirkšanu un pārdošanu. Šajā kontā tiek grāmatoti tie dzīvokļi, par kuriem ir zināms, ka tuvākajā laikā tie tiks pārdoti. Ja par dzīvokli zināms, ka tas tiks izīrēts, tad tas tiek iegrāmatots pie pamatlīdzekļiem. Tā kā dzīvokļi pārsvarā tiek iegādāti nekustamo īpašumu izsolēs, tad sākumā tie tiek iegrāmatoti kontā Avansa maksājumi par nekustamajiem īpašumiem izsolēs (1280). Vēlāk, ja uzņēmums nolemj, ka dzīvoklis tiks pārdots, un, pamatojoties uz Gada pārskatu likuma noteiktajiem kritērijiem par to, ka objekts ir pieejams tūlītējai pārdošanai un ir pakļauts parastiem šādu objektu pārdošanas nosacījumiem, kā arī zināms, ka tā pārdošana ir ticama un ir uzsākts pārdošanas process, tad tas tiek pārgrāmatots uz 2710 kontu:

D Pārdošanai turēti ilgtermiņa ieguldījumi (2710)

K Avansa maksājumi par nekustamajiem īpašumiem izsolēs (1280)

Kad dzīvoklis tiek pārdots, tas tiek iegrāmatots:

D Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem (2310) – pārdošanas vērtība

K Pārdošanai turēti ilgtermiņa ieguldījumi (2710) – iepirkšanas vērtība

K Ieņēmumi no apgrozāmo līdzekļu pārdošanas (6540) – starpība starp iepirkšanas vērtību un pārdošanas vērtību

Autore ir novērojusi, ka uzņēmums pārskata gada beigās ne visiem debitoriem mēdz izveidot un nosūtīt salīdzināšanas aktus. Ir atsevišķi debitori, kuri paši atsūta salīdzināšanas aktus, citiem debitoriem, kuru parādsaistības ir lielākas, tie tiek nosūtīti, taču daļa debitoru tā arī tiek atstāti bez salīdzināšanas aktiem un grāmatvede pieņem tos parādus par patiesiem, kuri parādās uzņēmuma grāmatvedības programmā. Autore uzskata, ka uzņēmumam tomēr vajadzētu nosūtīt salīdzināšanas aktus visiem saviem debitoriem, lai to uzskaite bilancē būtu patiesa.

3.3. Naudas līdzekļu uzskaite

Nauda ir viens no svarīgākajiem uzņēmuma rādītājiem, jo tā ļauj norēķināties par dažādām vajadzībām. Par naudu var iegādāties jaunas preces, pakalpojumus, attīstīt uzņēmumu. Tāpēc nauda ir precīzi jāuzskaita un uzņēmumam ir jākontrolē tās plūsma un izmantošana.

Naudas līdzekļiem uzņēmumā SIA „Auto” ir šādi konti:

1) 2610 – Kase;
2) 26100 – Kase veikals Liepas;
3) 2620 – Norēķinu konts CITADELE;
4) 26233 – Norēķinu konts SWEDBANK.

Uzņēmumam ir atvērti norēķinu konti divās bankās – bankā AS „Citadele” un AS „Swedbank”, lai gan biežāk tiek izmantots AS „Swedbank” bankas konts, jo tam ir izdevīgāki nosacījumi un naudas pārskaitījumi tiek veikti ātrāk.

Par darījumiem uzņēmums norēķinās gan skaidrā naudā, gan arī bezskaidrā naudā. Autoservisa veikalā par precēm pārsvarā norēķinās skaidrā naudā, iemaksājot naudu veikala kasē, tāpat arī par remontdarbiem, taču ir klienti, kuri to dara arī bezskaidrā naudā ar pārskaitījumu vai maksājumu karti. Katru darbadienu veikala kasiere plkst. 18:00 slēdz kasi, izdrukājot Z atskaiti un pārbaudot naudas atlikumu. Z atskaite tiek ielīmēta kases grāmatā, kurā arī tiek ierakstīta prasītā informācija no izdrukātās Z atskaites un kasiere ar parakstu apliecina informācijas patiesumu. Z žurnāla ieraksti tiek iegrāmatoti:

D Kase veikals Liepas (26100) – dienas ieņēmumi ar PVN

K Ieņēmumi no pamatdarbības (6110) – dienas ieņēmumi bez PVN

K Pievienotās vērtības nodoklis (5721) – PVN summa

Grāmatvede mēneša beigās katras dienas ieņēmumus no kases grāmatas pārgrāmato datorprogrammā:

D Kase (2610)

K Kase veikals Liepas (26100)

Ieņēmumus un izdevumus no nolietoto transportlīdzekļu pieņemšanas vietas „Ozolos" arī grāmato mēneša beigās, bet tie tiek grāmatoti kontā Kase (2610). Šajā vietā nav EKA kases aparāta, tāpēc par katru darījumu (gan nolietoto transportlīdzekļu pieņemšanu, gan lietoto rezervju daļu pārdošanu) tiek izrakstīti ieņēmumu un izdevumu orderi, ieņēmumu orderiem vēl pievienojot kvītis. Grāmatojot šos darījumus datorprogrammā, notiek šādi grāmatojumi:

D Kase (2610) – dienas ieņēmumi ar PVN

K Ieņēmumi no Konservu cehs (6112) – dienas ieņēmumi bez PVN

K Pievienotās vērtības nodoklis (5721) – PVN summa

Arī par automašīnām cilvēki bieži vien izvēlas maksāt skaidrā naudā, tad šie darījumi arī tiek iegrāmatoti uzņēmuma kasē (kontā 2610).

Autore secina, ka naudas līdzekļi kasē tiek uzskaitīti pretrunā ar likumu Par grāmatvedību, kurš nosaka, ka kases operāciju uzskaite jāveic ik dienu, ja vien vidējie dienas ieņēmumi kasē nav mazāki par 150 euro. Līdz ar to arī uzņēmuma vadītājam nav iespējams sniegt precīzu informāciju par naudas atlikumu kasē un ir grūtāk plānot dažāda veida darījumus. Tāpēc autore uzņēmuma SIA „Auto" grāmatvedībai iesaka kārtot kases darījumu uzskaiti kā to pieprasa likums Par grāmatvedību, kā arī MK Nr.584 „Kases operāciju uzskaites noteikumi".

Uzņēmums ir izvēlējies algas maksājumus veikt skaidrā naudā, jo tā lielākoties vēlas arī darbinieki, jo citiem darbiniekiem nemaz nav atvērts norēķinu konts bankā. Kad tiek izmaksāta alga, jāveic šāds grāmatojums:

D Norēķini par darba algu (5610)

K Kase (2610)

Aprēķinātais iedzīvotāju ienākuma nodoklis un obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas no darbinieku algām gan tiek pārskaitītas no norēķinu konta valsts kasē.

Uzņēmuma grāmatvedība stingri seko līdzi likuma „Par nodokļiem un nodevām" 30.panta 1.punktam, lai darījumi skaidrā naudā ar vienu darījuma partneri vienā mēnesī nepārsniegtu 7200 euro. Kā arī katru mēnesi līdz 15.datumam deklarē skaidrās naudas darījumus, neatkarīgi no tā vai tie veikti vienā vai vairākās operācijās, kuru summa pārsniedz 1500 euro. Darījumi ar fiziskām personām, kas pārsniedz 3000 euro, tiek piefiksēti atsevišķi ieviestā reģistrācijas žurnālā, lai neviens no šiem darījumiem netiktu piemirsts un nākamā pārskata gada 1.februārī tiktu sniegtas patiesas ziņas gan par darījumu summu virs 3000 euro,

gan par darījumu partneriem, kā to pieprasa likuma „Par nodokļiem un nodevām" 30.panta 7.punkts.

Liela daļa maksājumu uzņēmumā notiek bezskaidrā naudā. Visus maksājumus par jaunajām rezerves daļām uzņēmums pārskaita piegādātājiem no sava norēķinu konta. Tāpat tiek veikti bezskaidrās naudas darījumi par komunālo pakalpojumu sniegšanu (piemēram, pārskaitīta nauda AS Latvenergo), nekustamo līdzekļu iegādi, automašīnu iegādi un citiem darījumiem. Arī no saviem debitoriem uzņēmums saņem bezskaidro naudu norēķinu kontā.

Katras nedēļas sākumā tiek saglabāti dati par iepriekšējās nedēļas notikušajiem darījumiem – tiek saņemts bankas izraksts, kurš tiek gan izdrukāts papīra formātā, gan saglabāts datorā, lai ievadītu programmā. Šajā brīdī tiek pārbaudīta debitoru parādu apmaksa, kā arī iegrāmatoti visi darījumi. Biežākie grāmatojumi ir sekojoši:

1) Debitors iemaksājis kontā naudu:
   D Norēķinu konts SWEDBANK (26233)
   K Debitoru konts (2310, 23100)
2) Samaksāts kreditoriem:
   D Kreditoru konts (5310, 5311)
   K Norēķinu konts SWEDBANK (26233)
3) Banka ieturējusi komisijas maksu par darījumu:
   D Naudas apgrozījuma blakus izdevumi (7750)
   K Norēķinu konts SWEDBANK (26233)
4) Samaksāti nodokļi valsts kasē:
   D Nodokļu konts (5710, 5721, 5723, 5724 u.c.)
   K Norēķinu konts SWEDBANK (26233)

Lai netiktu aizmirsts samaksāt par kādu darījumu, grāmatvede ir ieviesusi atsevišķu žurnālu, kurā tiek pierakstīts pa datumiem kāds rēķins jāapmaksā un atzīmēti tie, kuri ir jau samaksāti. Kā jau iepriekš autore minēja, grāmatvede neuzticas datorprogrammai, tāpēc atsevišķi vēl pieraksta papīra formātā darījumus bankā.

Autore uzskata, ka šobrīd bezskaidras naudas darījumi tiek kontrolēti pietiekami bieži, jo bankā caur internetu grāmatvede pieslēdzas katru dienu, bet datu apkopošana vienreiz nedēļā ir pietiekama.

Arī naudas līdzekļu inventarizācija notiek vienreiz gadā – tūlīt pēc pārskata gada beigām. Inventarizācijas komisiju atkal veido tie paši komisijas locekļi – uzņēmuma vadītājs, grāmatvede un veikala vadītājs. Naudas līdzekļu inventarizācija veikala kasē notiek ar kasieres – lietvedes piedalīšanos. Inventarizācijas gaitā tiek pārskaitītas visas naudas zīmes, atspoguļojot inventarizācijas sarakstā banknošu un monētu skaitu pēc to nomināliem un

kopējām summām. Bezskaidras naudas inventarizācija tiek veikta, balstoties uz banku izrakstiem.

SECINĀJUMI

1. Apgrozāmo līdzekļu uzskaite ir būtiska, lai uzņēmums varētu kontrolēt un izanalizēt, kādu ekonomisko labumu apgrozāmie līdzekļi dod, tādējādi uzlabojot savu darbību.
2. Apgrozāmajos līdzekļos uzskaita tos resursus, kuru lietošanas laiks ir viens pārskata gads vai viens pamatdarbības cikls.
3. Krājumiem ir jāizvēlas konkrēta grāmatvedības uzskaites metode – periodiskā inventarizācijas metode vai nepārtrauktā inventarizācijas metode. Krājumu atlikumi jānovērtē atbilstoši to iegādes vai ražošanas pašizmaksai vai zemākajai tirgus vērtībai bilances datumā, atkarībā no tā, kura ir zemāka.
4. Krājumu pašizmaksas novērtēšanai jāizmanto FIFO vai vidējo svērto cenu metode, kura jāpiemēro visiem vienāda veida krājumiem, un to bez pamatojuma nedrīkst mainīt.
5. Visi darījumi ir jāpamato ar attaisnojuma dokumentiem, kuros ir iekļauti visi vajadzīgie rekvizīti, kurus ir noteikuši LR likumdošanas normatīvie akti, pretējā gadījumā tos var uzskatīt par spēkā neesošiem.
6. Debitoru parādu atlikumi bilancē jānorāda atbilstoši attaisnojuma dokumentiem un uzskaites datiem, un tiem ir jābūt saskaņotiem ar pašu debitoru, pamatojoties uz savstarpējiem salīdzināšanas aktiem.
7. Pārdošanai turētus ilgtermiņa ieguldījumus klasificē tādā gadījumā, ja tie atbilst Gada pārskatu likuma kritērijiem, ka objekti ir pieejami tūlītējai pārdošanai un to pārdošana ir ticama. Pretējā gadījumā tie tiek klasificēti kā pamatlīdzekļi.
8. Uzņēmumam SIA „Auto" ir viens no lielākajiem lietoto automašīnu laukumiem Talsu novadā, kā arī tas ir viens no lielākajiem nolietoto automašīnu norakstīšanas uzņēmumiem Kurzemē.
9. Katru gadu pieaug CSDD pirmoreiz reģistrēto vieglo automobiļu skaits, kas ir pozitīvs rādītājs arī uzņēmumam SIA „Auto", jo šajā skaitā ietilpst arī ievestās lietotās automašīnas.
10. Lai arī uzņēmumā strādā vairāk nekā 20 darbinieku, to skaits ir nepietiekams, jo lielu daļu darba ir jāveic pašam uzņēmuma vadītājam, kā arī uzņēmuma attīstības un paplašināšanās rezultātā tam trūkst attiecīgu speciālistu, kā piemēram, jurists.
11. 2014.gadā 50% no neto apgrozījuma sastādīja rezerves daļu tirdzniecība un remonts, 28% - transporta pakalpojumi, 17% - lietotu auto tirdzniecība un 5% sastādīja metāllūžņu pārdošana.

12. SIA „Auto” ir praktiski neatkarīgs no aizņemtā kapitāla, jo pašu kapitāla īpatsvars kopējā kapitālā sastāda 86%. Uzņēmumam ir diezgan zema pārdošanas rentabilitāte (13%), bet pārāk augsta kopējā likviditāte (3.42).
13. 2014.gadā finanšu cikls ir samazinājies, taču joprojām diezgan liels – 78 dienas – krājumu ilgās aprites dēļ, lai gan tā ir samazinājusies, joprojām ir augsta, jo krājumos ietilpst automašīnas, kuras mēdz stāvēt uz laukuma pat vairākus gadus.
14. 2014.gadā ir ievērojami pieaudzis naudas līdzekļu īpatsvars apgrozāmajos līdzekļos, jo ir samazinājies gan debitoru, gan krājumu īpatsvars un naudas rezerves netiek ieguldītas uzņēmuma attīstībā, bet gan uzkrātas.
15. SIA „Auto” krājumu uzskaitei izmanto periodiskās inventarizācijas metodi, krājumus uzreiz norakstot izmaksās. Krājumi tiek novērtēti to iegādes pašizmaksā. Krājumi veikalā tiek novērtēti pēc vidējās svērtās cenas metodes, bet krājumi nolietoto transportlīdzekļu norakstīšanas vietā pēc FIFO metodes.
16. Uzņēmumam SIA „Auto” ir ļoti daudz krājumu, kuriem grūti izsekot līdzi, tāpēc periodiskās inventarizācijas metode krājumu uzskaitei pēc autores domām ir neatbilstoša.
17. Uzņēmums SIA „Auto” krājumu inventarizāciju veic vienreiz gadā, pēc pārskata gada beigām, taču tas ir par retu, jo uzņēmumam ir daudz krājumu, kurus nepieciešams inventarizēt biežāk.
18. Uzņēmuma SIA „Auto” konta plānā ir nekorekti kontu nosaukumi kontiem 2381, 2399, kuri nedod saprotamu priekšstatu par to, kas šajā kontā tiek grāmatots.
19. Uzņēmumam SIA „Auto” nav izveidota šaubīgo debitoru uzskaite un nav izveidoti uzkrājumi šaubīgajiem debitoriem, lai gan uzņēmumam ir vairāki debitori, kurus varētu klasificēt kā šaubīgos debitorus.
20. Uzņēmums SIA „Auto” kases darījumus datorprogrammā iegrāmato tikai vienu reizi mēnesī – mēneša beigās, kas ir pretrunā ar LR likumu Par grāmatvedību.
21. Bezskaidras naudas līdzekļi tiek pietiekami bieži kontrolēti, jo bankas izraksti tiek pārbaudīti katru nedēļu.

Autore darba rezultātā ir izstrādājusi priekšlikumus uzņēmuma SIA „Auto” grāmatvedībai:

1. Uzņēmumam SIA „Auto” būtu nepieciešams ieviest noliktavas uzskaiti un krājumus uzskaitīt pēc nepārtrauktās inventarizācijas metodes.
2. Uzņēmumam SIA „Auto” būtu nepieciešams veikt krājumu inventarizāciju vismaz reizi pusgadā, lai biežāk konstatētu krājumu izmaiņas un spētu tās izkontrolēt.

3. Uzņēmumam SIA „Auto” būtu ieteicams nomainīt konta 2399 „Pārējās iepriekš neklasificētas darbības” nomainīt uz nosaukumu „Starpkonts par komunālajiem pakalpojumiem”, kas dotu saprotamu priekšstatu, par to, kas šajā kontā tiek iegrāmatots.
4. Uzņēmumam SIA „Auto” kontam 2380 „Norēķini par prasībām un īstermiņa aizdevumi personālam” būtu ieteicams izveidot 2 analītiskos kontus ar nosaukumiem - 2381 „Norēķini par prasībām un īstermiņa aizdevumi direktoram” un 2382 „Norēķini par prasībām un īstermiņa aizdevumi šoferu vadītājam”.
5. Uzņēmumam SIA „Auto” būtu nepieciešams ieviest šaubīgo debitoru uzskaiti un izveidot uzkrājumus tiem, lai novērstu debitoru parādu pieaugumu.
6. Uzņēmuma SIA „Auto” grāmatvedei būtu jāvadās pēc LR likuma Par grāmatvedību, kurš nosaka, ka kases darījumi jāreģistrē ik dienu, ja vien dienas ieņēmumi kasē nav mazāki par 150 euro.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

1. LR likums *Gada pārskatu likums.* LR AP un Valdības Ziņotājs, Nr. 44, 12.11.1992 (ar turpmākiem grozījumiem). Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=66461
2. LR likums *Par grāmatvedību.* LR AP un Valdības Ziņotājs, Nr. 44, 12.11.1992 (ar turpmākiem grozījumiem). Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=66460
3. LR likums *Par nodokļiem un nodevām.* Latvijas Vēstnesis, Nr. 26, 18.02.1995. (ar turpmākiem grozījumiem). Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=33946
4. LR likums *Pievienotās vērtības nodokļa likums.* Latvijas Vēstnesis, Nr. 197, 14.12.2012. (ar turpmākiem grozījumiem). Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=253451
5. LR MK noteikumi Nr. 584 *Kases operāciju uzskaites noteikumi.* Latvijas Vēstnesis, Nr. 150, 28.10.2003. (ar turpmākiem grozījumiem). Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=80346
6. LR MK noteikumi Nr. 969 *Kārtība, kādā atlīdzināmi ar komandējumiem saistītie izdevumi.* Latvijas Vēstnesis, Nr. 169, 26.10.2010. (ar turpmākiem grozījumiem). Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=220013
7. LR MK noteikumi Nr. 585 *Noteikumi par grāmatvedības kārtošanu un organizāciju.* Latvijas Vēstnesis, Nr. 151, 29.10.2003. (ar turpmākiem grozījumiem). Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=80418
8. LR Grāmatvedības padomes lēmums *Par Latvijas grāmatvedības standarta Nr.1 „Finanšu pārskata sagatavošanas pamatnostādnes" pieņemšanu.* Latvijas Vēstnesis, Nr. 23, 12.02.2004. (ar turpmākiem grozījumiem). Pieejams: http://likumi.lv/doc.php?id=84251
9. Starptautiskais grāmatvedības standarts Nr. 2 *Krājumi.* Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, Nr. L 320/1, 29.11.2008. (ar turpmākiem grozījumiem). Pieejams: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32008R1126&from=LV
10. Starptautiskais finanšu pārskatu standarts Nr. 5 *Pārdošanai turēti ilgtermiņa aktīvi un pārtrauktas darbības.* Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, Nr. L 320/1, 29.11.2008. Pieejams: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32008R1126&from=LV
11. **Cheatham C.** *Economizing on cash investment in current assets, Managerial Finance.* 1989, Vol. 15 lss 6 pp. 20-25

12. **Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A.** *Finanšu grāmatvedība.* Rīga, SIA Izglītības soļi, 2004. 246 lpp.
13. **Januška M.** *Mūsdienu prasības bilances kontu uzskaitei un analīzei*. Rīga, Merkūrijs LAT, 2004. 169 lpp.
14. **Jevinga I.**, **Sundukova Z.** *Finanšu grāmatvedības pamati.* Rīga, RTU izdevniecība, 2004. 112 lpp.
15. **Ketz J. E.** *Bridge accounting. Procedures, Systems, and Controls.* New York: John Wiley & Sons, Inc., 2001. 396 p
16. **Krogzeme H.** *Komersantu darbības analīze un kontrole.* Rīga, RTU Izdevniecība, 2013. 348 lpp.
17. **Kvēle V.** *Grāmatvedības jēdzienu skaidrojošā vārdnīca.* Rīga, Izdevniecība Avots, 2005. 256 lpp.
18. **Leibus I., Grigorjeva R., Jesemčika A., Svarinska A.** *Grāmatvedības pamati uzņēmumos.* Rīga, Lietišķās informācijas dienests, 2014.
19. **Majevska G.** *Ieteikumi grāmatvežiem.* Rīga, Zvērinātu revidentu konsultāciju birojs, 1996.
20. **Mālderis G.** *Inventarizācijas.* Rīga, Biznesa augstskola Turība, 2005. 80 lpp.
21. **Rurāne M.** *Finanšu menedžments.* Rīga, Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, 2005. 384 lpp.
22. **Soopa A., Mārāne I., Martemjanova E., Mežaraupe V., Grandāne M.** *Finanšu grāmatvedība.* Rīga, SIA Izdevniecība RaKa, 2004. 169 lpp.
23. **Stolowy H., Lebas M. J., Ding Y.** *Financial Accounting and Reporting: A Global Perspective.* Cengage Learning, 2013, 800 p
24. **Sundukova Z.** *Uzņēmējdarbības līdzekļu un to veidošanas avotu uzskaite un novērtēšana.* Rīga, RTU Izdevniecība, 2011. 232 lpp
25. Ceļu Satiksmes Drošības Direkcija. *Reģistrēto transportlīdzekļu skaits.* Pieejams: http://csdd.lv/lat/noderiga_informacija/statistika/transportlidzekli/?doc=528
26. Ceļu Satiksmes Drošības Direkcija. *Transportlīdzekļu sadalījums pa pilsētām un novadiem.* Pieejams: http://csdd.lv/lat/noderiga_informacija/statistika/transportlidzekli/?doc=529
Uzņēmuma SIA „Auto” gada pārskats par 2012.gadu
27. Uzņēmuma SIA „Auto” gada pārskats par 2013.gadu
28. Uzņēmuma SIA „Auto” gada pārskats par 2014.gadu

1.pielikums

Uzņēmuma SIA „Auto” peļņas vai zaudējumu aprēķins par 2012. - 2014.gadu (euro)

(vertikālā formā klasificēts pēc apgrozījuma izmaksu metodes)

Posteņi	**2014**	**2013**	**2012**
Neto apgrozījums	547950	541552	533677
Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas	(444721)	(459828)	(450985)
Bruto peļņa vai zaudējumi	***103229***	***81724***	***82692***
Pārdošanas izmaksas	(9512)	(10660)	(10514)
Administrācijas izmaksas	(19983)	(7933)	(4549)
Pārējie uzņēmuma saimnieciskās darbības ieņēmumi	26481	8042	10060
Pārējās uzņēmuma saimnieciskās darbības izmaksas	(25890)	(9610)	(10543)
Pārējie procentu ieņēmumi un tamlīdzīgi ieņēmumi	1100	2163	2514
Procentu maksājumi un tamlīdzīgas izmaksas	(2086)	(3113)	(902)
Peļņa vai zaudējumi pirms nodokļiem	***73339***	***60613***	***68757***
Uzņēmuma ienākuma nodoklis par pārskata gadu	(10373)	(7220)	(10165)
Pārējie nodokļi (nek. īp. nodoklis)	(2432)	(785)	(532)
Pārskata gada peļņa vai zaudējumi	***60534***	***52608***	***58060***

2.pielikums

Uzņēmuma SIA „Auto” gada pārskata bilances aktīvs par 2012. -2014.gadu (euro)

Posteņi	2014	2013	2012
Ilgtermiņa ieguldījumi			
Pamatlīdzekļi			
Zemes gabali, ēkas un būves un ilggadīgie stādījumi	151069	143544	93952
Avansa maksājumi par pamatlīdzekļiem	12624	6813	-
Iekārtas un mašīnas	3340	6245	10418
Mazvērtīgais inventārs	831	-	-
Pārējie pamatlīdzekļi un inventārs	35084	36435	46781
Pamatlīdzekļu izveidošanas un nepabeigtās celtniecības izmaksas	44734	8537	-
Pamatlīdzekļi kopā	***247682***	***201574***	***151152***
Ilgtermiņa ieguldījumi kopā	***247682***	***201574***	***151152***
Apgrozāmie līdzekļi			
Krājumi			
Gatavie ražojumi un preces pārdošanai	97913	104502	112336
Produktīvie lopi	995	995	995
Krājumi kopā	***98908***	***105497***	***109490***
Debitori			
Pircēju un pasūtītāju parādi	15540	18746	14974
Citi debitori	3175	4797	144
Nākamo periodu izmaksas	-	1854	-
Debitori kopā	***18715***	***25397***	***15118***
Naudas līdzekļi	***17004***	***1154***	***2984***
Pārdošanai turēti ilgtermiņa ieguldījumi	***8900***	***-***	
Apgrozāmie līdzekļi kopā	***143527***	***132048***	***131434***
Aktīvu kopsumma	**391209**	**333622**	**282585**

3.pielikums

Uzņēmuma SIA „Auto” gada pārskata bilances pasīvs par 2012. – 2014.gadu (euro)

Posteņi	2014	2013	2012
Pašu kapitāls			
Akciju vai daļu kapitāls (pamatkapitāls)	14229	14229	14229
Pārējās rezerves	741	741	741
Nesadalītā peļņa:			
a) iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa	259640	207032	148972
b) pārskata gada nesadalītā peļņa	60534	52608	58060
Pašu kapitāls kopā	***335144***	***274610***	***222002***
Uzkrājumi			
Uzkrājumi neizmantotiem atvaļinājumiem	3833	3833	3833
Uzkrājumi kopā	***3833***	***3833***	***3833***
Kreditori			
Ilgtermiņa kreditori			
Atliktā nodokļa saistības	10326	10326	10326
Ilgtermiņa kreditori kopā	***10326***	***10326***	***10326***
Īstermiņa kreditori			
Saņemtais depozīts	1358	143	-
Citi aizņēmumi	-	4980	-
Kapitāldaļās pārvēršamie aizņēmumi	14342	18497	18497
Parādi piegādātājiem	12139	10292	10582
Nodokļi un sociālās apdrošināšanas maksājumi	8068	6199	13147
Pārējie kreditori	5999	4742	4202
Īstermiņa kreditori kopā	***41906***	***44853***	***46424***
Kreditori kopā	***52232***	***55179***	***56750***
Pasīvu kopsumma	**391209**	**333622**	**282585**